https://doi.org/10.26682/hjuod.2022.25.2.44
گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا: 25، ژمارە:2، (زانستێن مروڤایەتی وكومەلناسی)، بپ 841-866، 2022

ستراتیژییەتێن شیرەتێ ل دەڤ ئاخڤتنكەرێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهوكێ

سلوی سلیم محمد علی و شێرزاد سەبری عەلی
پشكا زمانێ كوردی، كۆلیژا پەروەردەیا بنیات، زانكۆیا دهۆك، هەرێما كوردستانێ-عێراق

((مێژوویا وەرگرتنا ڤەكولینی: 7 تەباخێ، 2022، مێژوویا رەزامەندیا بەلاڤكرنێ: 4 ئەیلولێ، 2022))

پوختە

كردەیا شیرەتێ و ستراتیژییەتێن ئەوی ئێك ژ بابەتێن گرنگێن پراگماتیكێنە كو ب شێوەكێ بەرچاڤ و بەردەوام د زمانێ ڕۆژانەدا دهێتە دیتن. ئەڤ ڤەكۆلینە ب ناڤێ (ستراتیژییەتێن شیرەتێ ل دەڤ ئاخڤتنكەرێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهوكێ)یە كو هەول هاتییە دان، ل دویڤ مودێلا (مارتینیز- فلۆر) دناڤ هەشت هەلویستێن ژێكجودا بهێتە پراكتیكرن، ژ پێخەمەت پێشكێشكرنا شیرەتێ بۆ كەسێ بەرامبەر (گوهدار)ی. ئارمانج ژ ئەڤێ ڤەكۆلینێ ئەوە ستراتیژییەتێن شیرەتێ دناڤ چەند هەلویستێن ژێكجودا بهێتە دیاركرن، كا چەوا تێدا بكاردهێن و د سەرجەمێ هەلویستاندا كیژ ستراتیژی پتر و كیژ كێمتر بكاردهێت. گرنگییا ڤەكۆلینێ د هندێدایە كو ب ڕێكا شیرەتێ و ستراتیژییەتێن ئەوێ ئاخڤتنكەر دشێن كەسێن بەرامبەر ڕازیبكەت و كارێ كو زیانێ بگەهینیتە ئەوی ئەنجامبدەت. دیسان گرنگترین ئەنجام ڤەكۆلین گەهشتییێ ئەوە ژبلی جۆرێن ستراتیژییەتێن شیرەتێ ئەوێن (ماتینیز – فلۆر)ی دەستنیشانكرین، چەند ستراتیژییەتێن دی یێن تایبەت ب ئاخڤتنكەرێن دەڤۆكا دهۆكێڤە هاتینە بكارهینان. وەكو: (ستراتیژییەتێن داخوازی، گەفكرن، هۆشداری، تێكەلكرنا ستراتیژییەتان)و ئەڤ هەر(4) ستراتیژییەتێنە، مە ب ناڤێ(ستراتیژییەتێن دی) ب ناڤكریە. ب گشتی ڤەكۆلین دوو پشكان ب خۆڤە دگریت. پشكا ئێكێ ب شێوەیەكێ گشتی ل سەر كردەیا شیرەتێ و ستراتیژییەتێن ئەوێیە و پشكا دووێ لایەنێ پراكتیكێیە ل دۆر كردەیا شیرەتێ و ستراتیژییەتێن ئەوێ د ناڤ هەشت هەلویستاندا.

پەیڤێن كلیلدار: شیرەت، ڕستەیێن فەرمان، ڕستەیێن مەرجی، پێشبینیكرن

1-پێشەكی

1-1- ناڤونیشانێ ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە ب ناڤونیشان (ستراتیژییەتێن شیرەتێ ل دەڤ ئاخڤتنكەرێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهوكێ) كو هەولددەت ئەوان ستراتیژییەتان دیاربكەت، ئەوێن خەلكێ سەنتەرێ دەڤۆكا دهوكێ بكاردهینن، ژ پێخەمەت پێشكێشكرن و بكارهینانا شیرەتێ بۆ كەسێن دەڤۆكا خۆ.

1-2- كەرەستە و سنوورێ ڤەكۆلینێ:

كەرەستێ ڤەكۆلینێ بریتییە ژ وەرگرتنا نموونەیان ژ زاردەڤێ (400) كەسان ژ ڕەگەزێ نێر و مێ و ژ تەمەنێن جیاواز و هەمی خواندەڤان بووینە كو هەر ڕەگەزەك بریتیبوون ژ (200) كەسان كو دیتنا ئەوان ل سەر (8) هەلویستان هاتبوونە وەرگرتن. هەروەسا شیرەت دچیتە د ناڤ سنوورێ كردەیێن ئاخڤتنێدا كو ئەڤە بوارە ژ بوارێن پراگماتیكا زمانی.

1-3- ڕێبازا ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە ل دویڤ ڕێبازا وەسفییە و مفا وەرگرتییە ژ مودێلا(مارتینیز- فلۆر)ی و بۆ دیاركرنا ئەنجامان ژی پەنا بۆ شێوازێ ئاماری هاتییە برن.

1-4- مفا و گرنگییا ڤەكۆلینێ:

گرنگی و مفایێ ئەڤێ ڤەكۆلینێ د ئەڤان خالێن ل خوارێدایە:

أ- ب ڕێكا شیرەتێ د ستراتیژییەتێن ئەوێ ئاخڤتنكەر دشێن كەسێن بەرامبەر ڕازیبكەت و كارێ كو زیانێ بگەهینیتە ئەوی ئەنجامبدەت.

ب- شیرەت ب خۆ كردەیەكا گرنگە د زمانیدا و د ئاخڤتن و نڤێسینێن جودا جودا دا بكاردهێت و مۆركەكا ئەرێنی و باش ڕەنگڤەددەت و د ژیانا ڕۆژانەدا بەردەوام بكاردهێت.

1-5- پرسیارێن ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە هەولددەت بەرسڤا ئەڤان خالێن ل خوارێ بدەت:

أ- ئەرێ هەمی ستراتیژییەتێن(مارتینیز- فلۆر) ئەوێن بۆ شیرەتێ بكاردهێن د ناڤ هەلویستێن هەلبژارتیدا دهێنە دیتن؟

ب- ژبلی ستراتیژییەتێن(مارتینیز- فلۆر) هندەك ستراتیژییەتێن دی یێن تایبەت ب ئاخڤتنكەرێن دهۆكێڤە هاتینە بكارهینان؟

ج- د هەر (8) هەلویستێن وەرگرتیدا ڕَێژەیا سەدییا هەر ستراتیژییەتەكێ تێدا چەندە؟

د- د سەرجەم هەلویستێن دیاركریدا كیژ ستراتیژییەت ب ڕێژەیەكا پتر و كیژ ستراتیژییەت ب ڕێژەیەكا كێمتر هاتییە بكارهینان؟ و بۆچی؟

1-6- پشكێن ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە ژبلی پێشەكی و ئەنجامان ژ دوو پشكان پێكدهێت. پشكا ئێكێ ب ناڤونیشان (شیرەت و ستراتیژییەتێن ئەوێ) كو ئەڤان سەرە بابەتان ب خۆڤە دگریت: (چەمكێ شیرەتێ)، (جۆرێن شیرەتێ)،(هونەرێ شیرەتێ و وەرگرتنا ئەوێ)، (شیرەت وەكو كردەیەكا ئاخڤتنێ)، (شیرەت و چەند كردەیێن پەیوەندیدار)، (شیرەت و هۆشداری)، (شیرەت و گەفكرن)، (شیرەت و پێشنیار)، (شیرەت و كەلتوور)، (شیرەت د كەلتوورێ

كورديدا)، (ستراتيژييەتێن شيرەتێ ل دويڤ موديلا (مارتينيز- فلۆر)ێ. پشكا سێيێ یا پراكتيكييە ب ناڤێ (ستراتيژييەتێن شيرەتێ د ئاخڤتنا خەلكێ باژێرێ دهۆكێدا) كو هەولددەت ستراتيژيەتێن شيرەتێ دناڤ (8) هەلويستێن ژێكجودا دا دياردكەت.

2- شيرەت و ستراتيژييەتێن ئەوێ:

2-1- چەمكێ شيرەتێ:

شيرەت - Advice ئێكە ژ كردەيێن ئاخڤتنێ يێن گرنگن كو ڕۆلەكێ ديار دناڤ پراگماتيكا زمانی و زمانڤانييا جڤاكيدا دبينيت و ڕۆلەكێ ئەرێنی د دروستكرنا پەيوەندييێن جڤاكيدا دبينيت.

د زمانێ كورديدا بەرامبەری زاراڤێ شيرەت زاراڤێ (ئامۆژگاری، ڕاوێژكاری) دهێتە بكارهينان و د زمانێ عەرەبيدا (النصيحة) دهێتە بكارهينان، بەلێ د زمانێ ئينگليزيدا زاراڤێ(Advice) بەرامبەری شيرەت دهێتە گوتن.

شيرەت كريارەكا گرنگە د ژيانا مرۆڤان یا ڕۆژانەدا، ئانكو پتريا خەلكی تەماشەی شيرەتێ وەك پەنجەركەكێ دكەن كو ب ڕێكا ئەوێ شيانا باشتركرنا ئەنجامدانا ئەوان يان چاوابيا ئەنجامدانا كاران ب شێوەيەكێ باشتر پەيدادكەت، ب دەستڤەهينانا ئاخڤتنان ژ كەسێن دی دەليڤەيەكێ ددەتە هەر كەسەكی كو پتر ژ خۆ يان كەسێن ل دەڤ كاردكەن بزانيت، ژ بەركو شيرەت كريارا پێشكێشكرنا بۆچوونییە ژلايێ كەسەكیڤە دەربارەی ئەو چەندا پێدڤییە ل سەر مرۆڤی بهێتە ئەنجامدان يان چاوابيا سەرەدەريكرنێ دەربارەی كارەكێ دياركری د هەلويستەكێ دياركريدا(Farnia,2014:426). بۆ نموونە:

1- ژ دەڤ خۆ چ دەرمانان نەڤەخۆ.

2- گوهێ خۆ بدە يێ ژ خۆ مەزنتر.

ئەگەر تەماشەی ئەڤان هەر دوو نموونەيان بهێتە كرن، دێ بينين دوو ڕستەيێن شيرەتێنە، د نموونا ئێكێدا دياردبيت كو مەبەستا ئاخڤتنكەری ئەوە گوهداری هشيار بكەت، كو بێ شيرەتا نوژداری چ دەرمانان بكارنەهينيت، چونكی بێ ڕاوێژكرنا نوژداری ئەڤ دەرمانە ڕەنگە زيانێ بگەهينيتە ساخلەمييا ئەوی.

د نموونا دووێدا ئاخڤتنكەری دڤێت بۆ گوهداری دياربكەت مرۆڤێن تەمەنێ ئەوان مەزنتر ئەوان پتر سەربۆر و شارەزايی يێن هەين و باباشتر ئەوە مرۆڤ شيرەتان ژ ئەوان كەسان وەربگريت و ب گوتنا ئەوان بكەن، دا يێ سەركەڤتی بيت.

شيرەت ل دەمێ دهێتە پێشكێشكرن بۆ مەبەستا هندێیە كو ئاريشەيێ نەهێليت يان بابەتەكی چاربكەت و نەهێليت ڕووبدەت. بۆ نموونە:

3- دەمێ مەی ڤەخوارنێ باباشتر ئەوە ترۆمبێلێ نەهاژۆی.

د ئەڤێ نموونێدا دياردبيت كو مەبەستا شيرەتكاری ئەوە زيانێن مەی ڤەخوارنێ بۆ ئەوی كەسێ شيرەت لێدهێتەكرن(گوهداری) دياربكەت كو ل دەمێ مەی ڤەخوارنێ باباشتر ئەوە ترۆمبێلێ نەهاژۆت، چونكی زيانێن مەی گەلەكن و ڕەنگە تووشی ئاريشەيان و لێدانێن ترافيكی بكەت.

پێدڤییە ل ڤيرێ ئاماژە ب ئەوێ چەندێ بهێتە كرن كو چەند ئەگەر و هۆكار هەنە كو خەلك شيرەتان بكاربهينن. ژئەوان ژێ:

ا- شيرەت دبيتە ئەگەر مرۆڤ وەسا هزر بكەت كو كەسێ بەرامبەر سوپاسدارێ مرۆڤی ببيت، لەوا ئاخڤتنكەر هەولددەت شيرەتێ بكاربهينيت.

ب- شيرەت كار دكەت ل سەر كێمكرنا خۆ مەزنكرنێ و دبيتە ئەگەر مرۆڤ هەستبكەت كو كەسەكێ گرنگە و خودان بهایە.

ج- دشياندايە شيرەت هەستكرنێ ل دەڤ مرۆڤی پەيدابكەت كو مرۆڤی شيانا كونترۆلكرنێ د ڕەفتارێن كەسێن ديدا يان كونترۆلكرنێ د بەرسڤدانێن ئەواندا دكەت.

شيرەت ل دەمێ ژ لايێ ئاخڤتنكەریڤە دهێتە پێشكێشكرن، گوهدار ئاخڤتنا ئەوی ب خێر و ب بها وەردگريت، بەلێ هندەك جاران بەرۆڤاژی دبيت. بۆ نموونە:

4- هشياربە! دەستێن خۆ نەكە د دەستێن ئەويدا، ئەو يێ ڤێلبازە.

د ئەڤێ نموونێدا ئاخڤتنكەر شيرەتێ ل گوهداری دكەت كو يێ هشيار ببيت و خۆ ژ ئەوی كەسی بدەتە پاش و باوەرييا خۆ پێ نەهينێت، چونكی ئەو كەس كەسەكێ باش نينە، بەلكو يێ خرابە و يێ ڤێلبازە، هەروەسا ئەڤ نموونە دوو لايەنان ب خۆڤە دگريت، لايەنێ ئێكێ ئەگەر هات و ئەڤ كەسە دياربوو كو كەسەكێ باش نينە و يێ ڤێلبازە ل ڤيرێ ئاخڤتنكەر (شيرەتكار) دێ بيتە جهێ سوپاسيكرنا گوهداری، بەلێ ئەگەر وەسا ديار و ئاشكرا نەبوو، دێ شيرەتكار بيتە جهێ گازندەكرن و سوجباركرنێ ژ لايێ گوهداريڤە.

دبيت پێشكێشكرنا شيرەتێ كارەكێ ب زەحمەت بيت، ژبەر نەبوونا حەزێ ل دەڤ هەر كەسەكی د ڕاگەهاندنا ئەويدا، ب ئەوێ چەندا پێدڤییە ل سەر ئەنجامبدەت و چەوانييا سەرەدەريكرنێ، هەر چەندە دبيت شيرەت ژێدەرەكێ پێزانينان يێ باش ببيت ل دۆر بهايێن ڕەوشەنبيری و جڤاكی و هەبوونا نێرينێن گرنگ ل دۆر داب و نەريتێن جڤاكی ئەوژی دناڤ ڕەوشەنبيريياندا دياربيت (Farnia, 2014: 426).

شيرەت دەربرينێ ژ هندێ دكەت كو كارەك يان بەرپرسيارەتی یا د ستۆيێ ئاخڤتنكەريدا هەی و دڤێت ئەوی كاری يان بەرپرسايەتییێ ب شێوەیێ شيرەت پێشكێشبكەت. بۆ نموونە:

5- باباشتر ئەوە تۆ ڤاكسينێ ب دا بنی، دا يێ ب سلامەت بی.

شيرەت ڕێنيشاندان يان ڕاسپاردەنە كو گرێداینە ب كارێ پاشەرۆژێ و پتريا جاران ژ لايێ كەسەكیڤە دهێنە پێشكێشكرن كو يێ زانايە يان باوەرپێكرییە.

ل خوارێ دێ هەول هێتەدان، پێناسەيا شيرەتێ ژ لايێ چەند زمانڤانانڤە بهێتە دياركرن، ب ئەڤێ ڕەنگێ ل خوارێ دياركری:

1- (سيرێل) شيرەتێ پێناسەدكەت كو ڕاگەهاندنا مرۆڤييە ب ئەو چەندا بۆ مرۆڤی باشتر (Searle, 1969: 7).هەروەسا (سيرێل) دەربارەی شيرەتێ دبێژيت ل دەمێ پێشكێشكرنا شيرەتێ پێدڤييە پێشكێشكەرێ شيرەتێ بەروەخت ئەو تشتێ بزانيت پێشكێشی وەرگرێ شيرەتێ بكەت و د ئەڤی حالەتيدا شيرەت يا پێدڤييە (Searle, 1969: 67).

2- (براون و ليڤينسون) دبێژن كردەيا ئاخڤتنێ يا شيرەتێ كردەيەكا تێكبرنا ڕۆخسارييە ژبەركو گوهداری دئێخيتە د ئەوی هەلويستيدا، ئەوێ كو داخوازێ ژێ دهێتە كرن و ب ئەڤێ چەندێ ئازادييا گوهداری د سەرەدەريكرنێدا سنووورداردكەت، هەروەسا ژبەركو ئاخڤتنكەری دئێخيتە د جهێ دەستهەلات و هێزێدا وەك كەسەك كو يا باش بۆ گوهداری دزانيت(Brown & Levinson, 1987: 82).

3- (وێرزبيكا) د پێناسەكرنا (شيرەت - Advice)ێدا دبێژيت: شيرەت كردەيەكا ئاڕاستەكرنێيە كو ئاخڤتنكەر گوهداری ئاڕاستەدكەت ب كارەكێ ئايينديێ ديارکری ڕادبيت كو گرنگيپێدانێن ئەوی/ئەوێ بئازرينيت. ئانكو ل دەمێ ئاخڤتنكەر شيرەتێ ل گوهداری دكەت كو ب كارەكێ ديارکری ڕادبيت، ل ئەوی دەمی ئەو پێشنيازدكەت گوهدار ئەوی كاری جێبەجێبكەت ل گەل گريمانەيا هندێ كو دێ بۆ ئەوی/ێ باباش بيت(wierzbicka,1987: 169).

4- (هينگل) د پێناسەكرنا شيرەتێدا دبێژيت: شيرەت كردەيەكا ئاخڤتنێە يا ئالۆزە و پێدڤييە ب هوشياری بهێتە جێبەجێكرن، ل دەمێ ئاخڤتنكەر تا ڕادەيەكێ يێ پشتراستبيت كو گوهدار دێ ئەوێ چەندا شيرەت لێ هاتييە كرن دێ ئەنجامدەت، لەورا پێدڤييە هەمی شيرەت بهێنە سڤككرن و نابيت شيرەت ب شێوەيەكێ ئێكسەر بهێنە دان بۆ دويركەڤتن ژ كێمكرنا گوهداری و ئاخڤتنكەر وەسا دهەژمێرن كو ماف يان دەستهەلات د پێشكێشكرنا شيرەتێدا هەيە Hinkel, 1997: 5)).

5- (باوميستەر) وەسا دبينيت كو پێشكێشكرنا شيرەتێ بۆ كەسەكی پێشكێشكەرێ شيرەتێ دكەتە بەرپرس ژ گرنگيپێدانا شيرەتێ ب ڕژدی(Boumeester, 2010: 56).

6- (جێنێت و هانەف) دبێژن دشياندايە شيرەتێ پێناسەبكەين كو بۆچوونەكە دەربارەی بريارەكێ و ژ وەرگرێ شيرەتێ دهێتە وەرگرتن كو ب شێوەيەكێ باش تەماشەی شيرەتێ بكەت، و شيرەت يا د بەرژەوەنديا گوهداريدا نەك يا ئاخڤتنكەری، و يا گرێدايە ب باشترين تشتێ د بەرژەوەنديا گوهداريدا، و شيرەت نە پشكەكە ژ داخازيێ ژبەركو شيرەت واتا هەولدانا ئەوێ چەندێ نادەت كو كەسەكێ ديارکری كارەكی بۆ ئاخڤتنكەری ئەنجامبدەت، ژبەركو شيرەت ئێك ژ چارەسەريێن دشياندا بۆ ئاريشێن گوهداری پێشكێشدكەت(Jenett & hanafi, 2019: 45).

هەر چەندە گەلەك پێناسە بۆ شيرەتێ هاتينە گوتن، بەلێ د سەر هنديرا كو ئەڤ پێناسە دووپاتدكەن كو تێگەهێ شيرەتێ باشيەكێ ژلايێ پێشكێشكەرێ شيرەتێڤە ب خۆڤەدگريت، بەلێ ئەنجامدانا كردەيا شيرەتێ هندەك جاران وەكو فەرمانلێكرنێ دهێت(Al – Jabali, Mohmmad,2017: 8).

ژ ئەنجامێ ئەڤان پێناسەيێن ل سەری دگەهينە هندێ كو شيرەت كردەيەكا ئاخڤتنييە بۆ پێشكێشكرنا پێزانينان يان پێشنياركرنان يان ڕاستپاردەكرنان ژ لايێ ئاخڤتنكەريڤە بۆ گوهداری هەروەسا يا پێدڤييە ئاخڤتنكەری پێزانينێن باش ل سەر بابەتی هەبن و يا پێدڤييە ل سەر ئەوی كەسێ شيرەتان پێشكێشدكەت يێ زانا و باوەرپێكری بيت و ئەڤ شيرەتە د بەرژەوەنديا گوهداريدانە نەكو ئاخڤتنكەری و باباش ئەوە ئەڤ شيرەتە دبارودۆخێ گونجايدا بهێتە پێشكێشكرن.

سەركەڤتنا شيرەتێ پتريا جاران پشتبەستنێ ل سەر شيانا پێشكێشكەرێ شيرەتێ د ڕازيكرنا وەرگرێ شيرەتێدا دكەت كو ئەوی يا باشتر بۆ دڤێت و ژبەركو شيرەت وەك كردەيەكا ئاخڤتنێ تا ڕادەيەكێ هەمی لايەنێن ژيانێ ب خۆڤەدگريت، لەورا هندەك بنيات و ڕێنما بۆ برياردانێ ل سەر هاتينە دەستنيشانكرن. ئەوژی ئەڤەنە:

1 – پێدڤييە ل سەر پێشكێشكەرێ شيرەتێ، شيرەتێ ب شێوەيەكێ ڕاستگۆ پێشكێشبكەت.

2– پێدڤييە ئاخڤتنكەر زانين ب ئەوێ شيرەتێ هەبيت، ئەوا كو پێشكێشدكەت.

3 – پێدڤييە شيرەت ب شێوەيەكێ نهێنی يان ب تنێ بۆ گوهداری بهێتە پێشكێشكرن، داكو گوهدار نەكەڤيتە دهەلويستەكێ بەرتەنگدا.

4– پێدڤييە شيرەت ب شێوەيەكێ نەرم و نازك بهێتە پێشكێشكرن.

5- پێدڤييە ل سەر پێشكێشكەرێ شيرەتێ دەمێ گونجای بۆ پێشكێشكرنا شيرەتێ هەلبژێريت (Al – Jabali,Mohammad 2017: 8).

2-2- تايبەتمەندييێن شيرەتێ:

پێدڤييە ل ڤێرێ ئاماژە ب ئەوێ چەندێ بهێتە دان كو شيرەتێ چەند تايبەتمەندی هەنە. ئەوژی ل دەمێ پێرابوونەكێ ب ڕێكا شيرەتێ پێشكێشدكەت:

1- ئەنجامێ شيرەتێ كريار يان ئەنجامدانە، ب واتايەكا دی دبيت وەرگرێ شيرەتێ پێرابوونەكێ ل سەر بنەمايێ شيرەتێ ئەنجامبدەت.

2- پێرابوون يان كريار د پاشەرۆژێدا دێ هێتە ئەنجامدان كو چ ڕێك بۆ كونترۆلكرنا ئەوێ نينن ل دەمێ دانا شيرەتێ.

3- پێدڤييە پێرابوون يا هوير و هوشيار و بەرئاقل ببيت و پێدڤييە ژلايێ كەسێ شيرەتێ وەردگريت، برياری ل سەر ئەڤێ هويرييێ بدەت.

4- شيرەت ب تنێ ڕاسپاردەك نينە دەربارەی كريارەكێ يان پێرابوونەكا پاشەرۆژی، بەلكو پێدڤييە ژلايێ كەسەكيڤە بهێتە پێشكێشكرن كو خودان دەستهەلاتەكا گونجای بيت(https://simoncann.com.).

5- شيرەت بارا پتر ڕێخۆشكەرە بۆ نەهێلان يان نەكەڤتنا گوهداری د ئاريشە يان گرفتەكيدا كو ڕەنگە ڕوويدەت.

دیسان د شیرەتێدا لایەنێ باش و ئەرێنی و سەركەڤتنێ نیشا گوهداری ددەت.

6- شیرەت ژ ئەنجامێ سەربۆرا كەسی دهێتە پێشكێشكرن. ئانكو ئەو كەسێ شیرەتێ پێشكێشدكەت خودان سەربۆرە و خۆ وەك ڕێنیشاندەرەك نیشانددەت.

2-3- جۆرێن شیرەتان:

ب شیوەیەكێ گشتی شیرەت دبنە چەند جۆرەك. وەكو:

2-3-1- شیرەتا ڕاستەوخۆ: ئەڤ جۆرێ شیرەتێ ب ڕێكا فۆرمێ ڕستەیێ دهێتە زانین كو شیرەتە، ئەوژی ل دەمێ ئەو فۆڕم تێدا بهێن كو دەربڕینێ ژ شیرەتێ بكەن. وەكو:

6- شیرەتا من ئەوە تۆ ل ڤێرێ نەمینی.

2-3-2- شیرەتا نەڕاستەوخۆ: ئەڤ شیرەتە ب ڕێكا فۆرمی دناڤ ڕستێدا دیارنابیت، بەلكو پێدڤی ب دەوروبەرییە بۆ گەهشتنا مەبەستا ئەوێ یا ڤەشارتی. وەكو:

7- دەرگەهی ب شەڤ نەهێلە ڤەكری.

ئەڤ نموونەیا ل سەری ل دویڤ دەوروبەر دێ بیتە شیرەت، ئەوژی ل دەمێ مەبەستا ئاخڤتنكەری ئەوبیت كو دێ ئاریشە بۆ گوهداری دروستبن ل دەمێ ب شەڤێ دەرگەهێ مالێ نەگریت.

2-2-3- شیرەتا ب شێوازێ نەرم: ئەڤ شیرەتە زێدەتر نێزیكی داخوازییێ دبیت كو گوهداری هانددەت ئەوی كاری بكەت، چونكی دبەرژەوەندییا ئەویدایە/ئەوێدایە و ئەڤە ب شێوەیەكێ نەرم و ب ڕێز دهێتە پێشكێشكرن. وەكو:

8- جگارە كێشان دێ تە گەهینیتە كیڤە؟

ل ڤێرێ شیرەت شێوەیێ داخوازی ب خۆڤە دگرت و داخواز ژ گوهداری دهێتە كرن كو دەست ژ جگاران بەردەت، چونكی یازیانبەخشە.

2-3-4- شیرەتا ب شێوێ ڕەق: ئەڤ شیرەتە زێدەتر نێزیكی فەرمان و گەفكرنێ دبیت، هەر چەندە ئەوژی دبەرژەوەندییا گوهداریدایە، بەلێ ب شێوەیەكێ توند و قەدەغەكری دهێتە پێشكێشكرن، وەكو:

9-ماتۆ نزانی ل ڤێرێ نە جهێ هاتن و چوونێیە.

د ئەڤێ نموونەیا ل سەریدا شیرەت شێوەیێ فەرمان و قەدەغەكرنێ ب خۆڤە دگریت و ب شێوەیەكێ بهێز و توند هاتییە پێشكێشكرن. هەر چەندە ئەو شیرەتە هەر دبەرژەوەندییا گوهداریدایە، چونكی گوهداری هانددەتە هندێ كو نەهێتە ئەوی جهی داكو چ زیان نەگەهەنە ئەوی/ئەوێ.

2-4- شیرەت وەكو جۆرەك ژ كردەیێن ئاڕاستەكرنێ:

ل دویڤ نێڕینا پراگماتیكی، كردەیا شیرەتێ ژ كردەیێن ئاڕاستەكرنێیە، زێدەباری ئەوێ چەندێ كردەیا شیرەتێ پەیوەندی ب كردەیا پێشنیاركرنێڤە هەیە كو ئەوژی ژ كردەیێن ئاڕاستەكرنێ دهێتە هژمارتن(Widiana,Yuli, 920 - 921 :Marmanto , sumarlam. 2017).

ل دویڤ دیتنا (ئوستن)ی شیرەت دچیتە دناڤ كردەیا (بڕیاردانێ)دا. بەلێ ل دویڤ پۆلینكرنا (سرێل)ی شیرەتێ دكەتە ئێك ژ جورێن كردەیێن ئاڕاستەكرنێ وەك كردەیەكا ئاڕاستەكرنێ ئاخڤتنكەری دڤێت ژ گوهدارێ شیرەتێ كو كارەكی ئەنجامبدەت و د ئەڤێ حالەتێدا دانا شیرەتێ یا گرێدایە ب ڕێكا ئەو چەندا ژێ دهێتە داخازكرن، ل گەل جیاوازییا ئەوێ چەندێ كو شیرەت بۆ گوهداری یا ب مفایە(Searle, 1969: 7).

دیسان ئاماژە ب ئەوێ چەندێ هاتییەدان كو شیرەت جۆرەكێ داخوازیكرنێیە و نێزیكی فەرماندانێ دبیت و هەمان كارێ فەرماندانێیە، و یا ب ساناهی نینە، ژ بەر پێكهاتا ئەوێ یا ژ دەرڤە، بهێتەگوتن ئەڤ ڕستە بۆ شیرەتكرنێ بكاردهێت، بەلكو د ڕستێدا ژ ئەگەرێ كەرەستێن دی یێن ڕستەیێ و درستبوونا مەرجێن شیرەتێ د چارچۆڤێ ئاخڤتنێدا دهێتە نیاسین (قیس كاكل توفیق، 1995، 109). وەكو:

10- ب شەڤێ ژ مال دەرنەكەڤە.

كەواتە كردەیا شیرەتی ئێكە ژ كردەیێن ئاڕاستەكرنێ و هەر وەكو كردەیا ئاڕاستەكرنێ ئاخڤتنكەر داخازا ئەنجامدانا كارەكی ژ گوهداری دكەت و د هەمان دەمدا شیرەت یاب مفایە بۆ گوهداری.

ژبەركو كردەیا شیرەتێ دكەڤیتە د ناڤ كردەیێن ئاڕاستەكرنێدا، لەورا مەترسییەكا پێشبینیكری بۆ كردەیا تێكچوونا ڕۆخساری بۆ گوهدارێ شیرەتێ ب خۆڤەدگریت و ڕۆخسار ژی د پراگماتیكێدا دابەشی دوو جۆران دبیت:

1- ڕۆخسارێ ئەرێنی: ئەڤ جۆرە یێ گرێدایە ب هەمی تشتێن كەسەكێ دیاركریڤە هەین كو پێدڤییە ڕێز لێ بهێتە گرتن و ژ دەستدانا رێزێ دێ بیتە ئەگەر گوهدار ڕۆخسارێ خۆ ژ دەستبدەت، ئانكو ڕۆخسارێ گوهداری تێكبدەت. وەكو:

11- هشیاربی، ترومبێلا خۆ ل ڤێرێ ڕانەوەستینی.

د ئەڤێ نموونەیا ل سەریدا ئەگەر پەیوەندی دناڤبەرا ئاخڤتنكەری و گوهداریدا یا ب هێز نەبیت، دێ ئەڤ ڕستە ڕۆخسارێ گوهداری تێكدەت، ژ بەر كو شێوازێ ڕێزگرتنێ تێدا نینە و ب شێوەیەكێ توند دەربڕین ژ شیرەتا خۆ كرییە.

2- ڕۆخسارێ نەرێنی: ئەڤە گرێدایە ب ئازادییا كەسی د ئەنجامدانا تشتێن كو حەزا ئەوان هەی، لەورا ژ دەستدانا ئازادییێ دبیتە ئەگەرێ تێكچوونا ڕۆخسارێ گوهداری لەورا كردەیا شیرەتێ مەترسییا تێكچوونا ڕۆخسارێ ئەرێنی و نەرێنی بۆ گوهداری ب خۆڤەدگریت. ژبەركو ئاخڤتنكەر داخوازێ ژ گوهداری دكەت كو ئەوێ چەندا شیرەتكرنا وی دكەت جێبەجێبكەت ژبۆ ئەنجامدانا مەرجێن ڕاستگۆیا كردەیا ئاخڤتنێ (Widiana,Yuli, 920 - 921 :Marmanto , sumarlam. 2017). وەكو:

12-تە ماف نینە، تۆ د ئەڤێ ژوورێدا بروینی.

د ئەڤێ نموونەیێدا، ئازادییا گوهداری سانسوركرییە و ئەڤ شیرەت دەربڕینە كردەیا تێكچوونا ڕۆخساری ل دەڤ گوهداری پەیداكرییە.

2-5- شیرەت و چەند كردەیێن پەیوەندیدار:

2-5-1- شیرەت و هۆشداریكرن:

بەری بەحس ل شیرەت و پەیوەندیا ئەوێ ب هۆشداریكرنێڤە –Woring بهێتە كرن، پێدڤییە ب كورتی ئاماژێ ب هۆشداریكرنێ بهێتە دان، هۆشداریكرن چییە؟

هۆشداریكرن شێوازەكە ژ شێوازێن زمانی و د بارودۆخێن دەستنیشانكریدا دهێتە پێشكێشكرن ب رێكا بكارهێنانا كردەیا هۆشداریكرنێ ئاخفتنكەر مەبەست و ئارمانجا خۆ د بارودۆخ و جهەكێ دیاركریدا پێشكێشدكەت و د گوتنا كردەیا هۆشداریكرنێدا ئاخفتنكەر ئابووریكرنا د ئاخفتنێدا ل بەرچاڤ وەردگریت و پەیاما خۆ ب كورتترین رێك و شێواز پێشكێشدكەت(لقمان فەریق سلیمان،2020: 46).

كردەیا هۆشداریكرنێ، هەولدانەكە بۆ هندێ، داكو گوهداری رازیبكەت كارەكی بكەت یان نەكەت و د ناڤا خۆدا ئەڤان مەبەست و كردەیان ب خۆڤە دگریت)سۆزدان، ئاگەهداركرن، پێشنیاز، قەدەغەكرن، شیرەت، گەفكرن، هشیاركرن، گازندە، ....هتد)(شیرزاد سەبری و دلڤین خالد باپیر،2021: 31).

هۆشداریكرن ئەو رەفتارن كو بەری ئارمانجا توندوتیژییێ، بێی هەر تشتەكێ پێڤە گرێدای، دبیت د هندەك بارودۆخێن دەستنیشانكریدا پێشبینی پێ بهێتە كرن. رەفتارێن هۆشدارییێ دبیت د ئەڤی دەورووبەریدا وەكو نیشاندەرەك بۆ زێدەبوون یان مەترسییا هێرشەكا توندوتیژ بهێتە دیتن(شێرزاد سەبری، 2020، 234).

ب دیتنا(مۆلفین)ی هۆشداریكرن، گوتنەكە یان ئاخفتنەكە ب ئارمانجا هشیاركرن و ئاگەهداركرنا كەسێن بەرامبەر دهێتە بكارهینان(Muffilin,2003:1). وەكو:

13-ئەز هۆشدارییێ ددەمە تە ژ كێشانا جگاران.

د ئەڤێ نموونەیا ل سەریدا ئاخفتنكەر گوتنەكێ ئاراستەی گوهداری دكەت، ب مەرەما هۆشداریكرن و ئاگەهداركرنا گوهداری ژ كێشانا جگاران، ژبەر زیانێن ئەوێ یێن مەزن.

14- نەهێیە بەر دەرگەهێ مالامە، ئەگەر دێ پێین تە شكێنم.

دئەڤێ نموونەیا ل سەریدا ئاخفتنكەر گوهداری هشیار دكەت و هۆشدارییێ ددەتێ كو ل دویڤ حەز و ڤیانا ئاخفتنكەری كارەكی ئەنجامبدەت، ئەوژی نەهێتە بەر دەرگەهێ مالا ئەوی.

زاراڤێ هۆشداریكرنێ دهێتە بكارهینان بۆ راگەهاندنا كەسی كو دبیت تشتەكێ خراب یان مەترسیدار رووبدەت، لەورا د شیاندایە خۆ ژێ دەربازبكەن یان رێگرییێ ل رویدانا ئەوێ چەندێ بكەن (Longman Dictionary of contemporary English, 2003:1856). وەكو:

15- ئەز هۆشدارییێ د دەمەتە ژ هاژۆتنا بلەز.

ل ڤێرێ ئاخفتنكەر هۆشدارییێ ل گوهداری دكەت كو یێ هشیاربیت و پێشبینییا رویدانا تشتەكێ خراب یان مەترسیدار دكەت (بۆ نموونە پەیدابوونا رویدانەكێ)، لەورا گوهدار دشێت خۆ ژ ئەوێ چەندێ دەرباز بكەت. ل دویڤ (ئوستن)ی كردەیا شیرەت و هۆشداریكرن، هندەكجاران نێزیكی ئێك و دوو دبن و هندەك جاران ژێكدویردكەڤن. بۆ نموونە: شیرەتكرنێ و هۆشداریكرنێ وەك پێكهێنێن كردەیێن جێبەجێكرنێ (ئەنجامدانێ) دهێنە دەستنیشانكرن(Austin,1962:151).

بەلێ(باچ و هاریش) هەردوو كردەیێن شیرەت و هۆشداریكرنێ ب پشكەك ژ كردەیێن ئاراستەكرنێ دهژمێرین(AI- Jabali, Mohammed,2017:76).

(لیچ) دبێژیت: كردەیێن شیرەتكرنێ و هۆشداریكرنێ هەڤواتایێن ئێكن و ژلایێ رێزمانێڤە دچنە د پتر ژ جۆرەكیدا، لەورا یان كردەیێن جەختكرنێنە ژ تێگەهێ ئەوێ چەندێ كو ئاخفتنكەر شیرەتێ دكەت ب هشیارییا گوهداری كو دێ تشتەك دێ رویدەت یان ژ كردەیێن ئاراستەكرنێنە ل دویڤ تێگەهێ وێ چەندێ كو ئاخفتنكەر شیرەتێ دكەت یان هۆشدارییا گوهداری دكەت بۆ ئەنجامدانا تشتەكێ دیاركری(Leech, 1983: 208).

زاراڤێ شیرەتێ ئانكو راگەهاندنا كەسەكێ دیاركرییە دەربارەی ئەوێ چەندا مرۆڤ هزردكەت كو پێدڤییە ئەنجامبدەت، ل دەمێ مرۆڤ پتر ژ كەسێ بەرامبەر دەربارەی تشتەكێ دیاركری دزانیت(Longman Dictionary of contemporary English, 2003: 23). بۆ نموونە دبێژین:

16- ئەز شیرەتێ ل تە دكەم تو بچییە نوژداری.

ل ڤێرێ ئاخفتنكەر هزرەكا باش پێشكێشدكەت، ب رێكا راگەهاندنا گوهداری ب تشتەكێ د بەرژەوەندییا گوهداریدا، ئەوژی چوونا دەڤ نوژدارییە.

بەلێ هۆشداریكرن دهێتە بكارهینان بۆ ئاگەهداركرنا گوهداری و هشیاركرنا ئەوی بۆ ئەنجامدانا كارەكی یان ئەنجامنەدانا ئەوی كاری و گوهدار دشێت خۆ ژ ئەڤی كاری دەرباز بكەت یان رێگرییێ لێ بكەت.بۆ نموونە:

17- ئەز هۆشدارییێ ددەمە تە، تو زاڕۆكان نەئێشینی.

هۆشداریكرن و شیرەتێ پەیوەندییەكا بهێز ب ئێكدووڤە هەیە، چونكی د هەر دووكاندا مفا دگەهیتە گوهداری، بەلێ جوداهی د ناڤبەرا ئەواندا د هندێدایە كو د هۆشداریكرنێدا گەلەك جاران مەترسییا كاری نیشا گوهداری ددەت، ئانكو لایەنێ نەرێنی، بەلێ د شیرەتێدا لایەنێ باش و ئەرێنی و سەركەڤتنێ نیشا گوهداری ددەت. وەكو:

18-دەستێ خۆ نەكەیە سوپێ، دێ سۆژی. (هۆشداریكرن)

19- ئەگەر تو بخوینی، دێ بییە نوژدار. (شیرەت)(شێرزاد سەبری و دلڤین خالد باپیر،2021: 147،148).

د حالەتێ كردەیا شیرەتێ و كردەیا هۆشداریكرنێدا وەك كردەیێن ئاراستەكرنێ نابیت وەك جۆرەكێ داخوازیكرنێ بهێنە هژمارتن، ژبەركو وەك هەولەك بۆ ئەنجامدانا كارەكێ چوون و هاتن تێدا ناهێنە بكارهینان(Searle, 1969: 67) د راستیێدا (شیرەت) یا باشتر بۆ مرۆڤی دگەهینیت و (هۆشداریكرن) یا ب مەترسی ل سەر مرۆڤی دگەهینیت. وەكو:

20- بەحسێ خویشكا من نەكەی، ئەگەر دێ تە ژ ناڤبەم.

د ئەڤێ نموونێدا ئاخفتنكەر هۆشدارییەكا باش ددەتە گوهداری و د هەمان دەمدا شیرەتێ ل گوهداری دكەت بۆ ئەنجامدان یان ئەنجامنەدانا ئەوی كاری، ئەوژی

بەحسكرنا خویشكا ئاخڤتنكەرییە، ئەگەر دێ كارێن خراب ڕویدەن و د شیانا گوهداریدایە یان ب شیرەت و هۆشدارییا ئاخڤتنكەری بكەت یانژی پێگیرییێ پێنەكەت.

2-5-2- شیرەت وگەفكرن:

د دەمێ گفتوگۆییاندا، دبیت ئاخڤتنكەر و گوهدار پەنایێ ببەنە بەر گەفكرنێن ئاشكەرا یان نەئاشكەرا، هەر لایەك لایەنێ دی ئاگەهدار دكەت كو ئەگەر ل دویڤ هندەك خالێن دەستنیشانكری نەچیت، دێ ئەنجامێن ب ئازار د دویڤدا هێن. بۆ نموونە:

21- ئەگەر تو زێدەتر كارنەكەی، ئەز دێ تە ژ كاری لادەم.

د ئەڤێ نموونەیا ل سەریدا گەفكرنەكا ئاشكەرا هەیە ب ڕێكا بكارهینانا پەیڤا(لادان) كو گەفكرن ل گوهداری كرییە ب دورئێخستن و لادانا ئەوی ژ كاری ئەگەر ئەو پتر كارنەكەت.

ئارمانج ژ گەفكرنێ ئەوە لایەنێ دی ڕازی بكە ت كو ئەو دەستكەفتێن بەردەست خرابترن لێنەهێن ژ ئەوێ ئەوا كو ئەو داخوازدكەت(شیرزاد سەبری و دلڤین خالد باپیر،2021، 128).

بەری بەحسێ شیرەت و گەفكرنێ ل گەل ئێك بهێتە كرن، پێدڤییە گەفكرن (Threat) بهێتە دیاركرن چییە؟

(ئۆستن) دەربارێ كردەیا گەفكرنێ دبێژیت: كردەكا هەرەشەكرنێیە بۆ ترساندنا گوهداری د هندەك دەوروبەراندا ب شێوەیەكێ كاریگەر و ڕاستەوخۆ دهێتە بكارهینان(Austin:1962,131).

د كردەیا گەفكرنێدا ئاخڤتنكەر هەرەشەیەكێ ئاڕاستەی گوهداری دكەت بۆ ترساندن و سەپاندنا بالادەستییا خۆ ل سەر گوهداری د ناڤ دەوروبەرەكێ دیاركریدا و هەولددەت گوهداری ملكەچی حەز و مەبەستێن خۆ بكەت و فەرمانا ئاخڤتنكەری جێبەجێبكەت. وەكو:

22-ئەگەر تو خۆ ژ ئەڤی كاری ڤەنەكێشی، ئەنجام دباش نابن.

دبیت گەفكرن ب ڕێكا هندەك كردەیێن دی یێن ئاخڤتنێ بهێتە ئەنجامدان. وەكو ئاڕاستەكرن و داخوازی وشیرەتێ(شیرزاد سەبری و دلڤین خالد باپیر،2021: 130). وەكو:

23- ئەز شیرەتا ل تە دكەم تو ل بەر سینگێ من ڕانەوەستی. (گەفكرن ب ڕێكا شیرەتێ)

24- ئەگەر تو نەهێیە مالا من ئەز دێ ژ تە زویزبم. (گەفكرن ب ڕێكا داخوازییێ)

25- یان دەواما خۆ دروستبكەن یان دێ موچێ هەوە برم. (گەفكرن ب ڕێكا ئاڕاستەكرنێ)

كردەیا ئاخڤتنێ یا گەفكرنێ دشێت دەربڕینێ ژ دوو خالان بكەت یان دوو واتا دشێن د كردەیا ئاخڤتنێ یا گەفكرنێدا هەبن. ئەوژی ئەڤەنە:

1-فەرماندان: گەفكرن د ناڤەرۆكا خۆدا فەرمانكرنە چ ب ئاشكەرایی بیت یان ب نەئاشكرایی بیت، ب هندێ كو گوهدار ب ئەنجامدانا كارەكی ڕاببیت.

2-سۆزدان ب پێرابوونێن سزادانێ: گەفكرن دبیتە سۆزدانەك ژ لایێ ئاخڤتنكەریڤە ئەوژی چ ب ئاشكەرایی بیت یان ب نەئاشكەرایی بیت كو گوهدار دێ هێتە سزادان(شێرزاد سەبری عەلی،2020: 219). وەكو:

26- ئەگەر تو د ئەزموونادا سەرنەكەڤی، تو ل دەڤ من نامینی.

د ئەڤێ نموونێدا هەردوو واتا تێدا د ئاشكەرانە و ب ئەڤی ڕەنگی:

أ-فەرماندان: د ئەڤێ نموونەیێدا ئاخڤتنكەر فەرمانەكا نە ئاشكەرا ل گوهداری دكەت كو دڤێت د ئەزموونێدا سەربكەڤیت، و ئەڤەژی دەربڕینێ ژ گەفكرنێ دكەت، چونكی دێ ژ دەڤ ئەوی هێتە دویرئێخستن.

ب- سۆزدان: د ئەڤێ نموونەیێدا سۆزدان ب مەرەما سزادانێ ژی هەیە ئەوژی دویرئێخستنا ئەوییە، ئەگەر د ئەزموونێدا سەرنەكەڤیت.

هەر چەندە وەكو ئاشكەرا و دیار هەر دوو كردەیێن شیرەت و گەفكرنێ ژێكجودانە كو شیرەت پتر دهێتە ئاڕاستەكرن بۆ دویرئێخستنا گوهداری ژ كارەكی و بەرامبەر ئەوێ چەندێ لایەنێ باش و ئەرێنی نیشانددەت، ئەگەر ژ ئەوی كاری دویربكەڤیت یان ئەنجامبدەت. هەر وەكو بهێتە گوتن:

27- قومار كارەكێ خرابە خۆ ژێ دویربێخە.

د ئەڤی نموونەیێدا، شیرەت گوهداری ئاڕاستەدكەت كو ژ كارێ قومارێ دویربكەڤیت یان ئەگەر بهێتە گوتن.

28- دڤێت تو ئەزموونێن خۆ بخوینی.

د ئەڤێ نموونەیێدا شیرەت گوهداری ئاڕاستەدكەت كو ب كارێ خواندنێ ڕاببیت و د هەردوو حالەتاندا شیرەت لایەنێ باش و ئەرێنی ڕەنگڤەددەت، بەلێ گەفكرن بارا پتر خۆ ب لایەنێ ئەرێنی و نەرێنیڤە پابەند ناكەت، بەلكو ب ڕەنگڤەدانا ترس و سزا و هێز دكەت و دەستهەلاتا خۆ دسەپینیت. وەكو بهێتە گوتن:

29- تو دڤێرێرا بهێی، دێ دفنا تە شكێنم.

كو ل ڤێرێ گەفكرن دەربڕینێ ژ هێزێ دكەت و ب ئەنجامدانا كاری ترس و سزا نیشاندایە، ئەوژی شكاندنا دفنێیە.

ل گەل ئەڤێ چەندا ل سەری واتایا ئەوێ ئەو نینە كو د هەمی دەوروبەراندا گەفكرن و شیرەت نەچنە دناڤ ئێكدا، بەلكو د هندەك دەوروبەراندا ئێك ڕستە د هەمان دەمدا گەفكرنە، دیسان دبیتە شیرەت ژی، ئانكو ل ڤێرێ گەفكرن ب ڕێكا شیرەتێیە وەكو بهێتە گوتن:

30- ئەز شیرەتێ ل تە دكەم، تو مایێ خۆ دمندا نەكەی.

ڕستە ئەڤێ واتایێ ددەت: (كو د شیرەتا گوهداریدا گەفكرن هەیە) ئەو گەفكرن ژی ئەوە: كو نابیت تو مایێ خۆ دمندا بكەی، ئەگەر ئەو وەبكەت دێ ئەنجامێن ئەوێ ل سەر ئەوی خراب بن، ئانك**و ئەوی ب ئەنجامدانا ئەوی كاری دترسینیت.**

3-5-2- شیرەت و پێشنیاز:

بەری بەحس ل بابەتێ شیرەت و پێشنیارێ پێكڤە بهێتە گوتن، پێدڤییە واتایا پەیڤا (پێشنیار- Suggestion) بهێتە دیاركرن:

پەیڤا پێشنیار ب واتا (دانا هزرەكێ) دهێتە بكارهینان. هەر وەكو د ئەڤان ڕستەیێن ل خوارێدا دیاردبیت:

31- ئەز پێشنیاردكەم كو ئەڤ چەندە ب ئەڤێ ڕێكێ بهێتە ئەنجامدان.

32- ئەوی پێشنیارەك پێشكێشكر بۆ ب ساناهیكرنا كارێ یانەیێ.

د ئەڤان هەر دوو ڕستەیاندا ئەو ئەنجامە ب دەستڤە دهێت كو پەیڤا پێشنیار ب واتا دانا هزرەكێ دهێت.

ب دیتنا (مارتنیز- فلۆر)ی پێشنیار دبیت بهێتە دیاركرن وەكو پارچێن كردەیێن ئاخڤتنێ یێن باوەرپێكری كو بەشدارە د كردەیا ئاخڤتنێ یا شیرەتێدا. ئەڤ چەندە ب ئەوی شێوەیە كو پێشنیار دشێت ببیتە جهێ مفا وەرگرتنێ بۆ ئاخڤتنكەری و گوهداری و ب تایبەتی ژی دەمێ پارچەیەك ژ شیرەتێ مفایێ گوهداری تێدا بیت(Martinez- Flor,2003:169).

هەر ئێك ژ كردەیا شیرەتێ و پێشنیاركرنێ ژ ئەوان كردەیان دهێتە هژمارتن یێن د پەیوەندیكرنا ڕۆژانەدا بۆ كاریگەریكرنێ ل سەر كەسێن دی، دهێنە بكارهینان ژبەركو ئەڤ هەر دوو كردەیە پتر د ناڤنجینە ژ كردەیا فەرمانكرنێ، ژبەركو بڕیار دەربارەی ئەو چەندا پێدڤی بهێتە ئەنجامدان یا د دەستێ گوهداریدا، بەلێ ب ڕێكا ئەنجامدانا هەر دوو كردەیان دیاردبیت كو ڕێكەكا ڕێزگرتنێیە بۆ فەرمانكرنێ یان ڕێنمایكرنێ، لەورا ب كردەیێن تێكچوونا ڕۆخساری دهێنە هژمارتن (Searle,1969:7).

هەر ئێك ژ كردەیا شیرەتكرن و پێشنیاركرنێ ژ جۆرێ كردەیێن ئاڕاستەكرنێنە كو ئارمانجا ئەڤان كردەیان هاندانا گوهدارییە بۆ ئەنجامدانا كارەكی یان پێگیریكرنێ ب ئەنجامدانا كارەكی د پاشەرۆژێدا(Searle, 1969: 7). وەكو:

33- ئەگەر تۆ باش وەرزشێ بكەی دێ ببیە مرۆڤەكێ ساخلەم.

د ئەڤێ نموونا ل سەریدا ئاخڤتنكەر ب شێوەیەكێ پێشنیار و شیرەتكرن هاندانا گوهداری دكەت كو باش وەرزشێ بكەت و خۆ بوەستینیت، دا بشێت ساخلەمییەكا باش ب دەس خۆڤە بهینیت. دیسان ئەڤ هەر دوو كردەیە ب كردەیێن تێكچوونا ڕۆخساری دهێنە هژمارتن.

ئەڤا ل سەری وەكهەڤی بوو د ناڤبەرا هەر دوو كردەیێن شیرەت و پێشنیارێدا، ل خوارێ دێ هەول هێتە دان جوداهی دناڤبەرا ئەواندا بهێتە دیاركرن:

1- ئەڤ هەر دوو كردەیە دهێنە بكارهینان، داكو گوهدار جۆرەكی ژ پێرابوونان ئەنجامبدەت و ل گەل ئەڤێ چەندێ، ئەو پێرابوونا هاتییە دیاركرن بۆ گوهداری یا ئاڕاستەكرییە ئەڤە د حالەتێ كردەیا شیرەتكرنێدا، بەلێ د حالەتێ پێشنیاركرنێدا د شیاندایە ئاخڤتنكەری ژی ب خۆڤەبگریت(Martinez – flor, 2003: 14). بۆ نموونە:

34- ئەرێ نوكە ئەم بچین. (پێشنیارە، چونكی ئاخڤتنكەر ژی تێدا پشكدارە)

35- دا ئەڤێ خارنگەهێ تاقیبكەین. (پێشنیارە، چونكی ئاخڤتنكەر ژی تێدا پشكدارە)

36- ئەگەر تۆ بكەیە غار، دێ ساخلەمیا تە یا باش بیت. (شیرەتە، چونكی گوهدار یێ ئاڕاستەكری)

37- تۆ بهێی وەرزشێ، دێ ببیە قارەمان. (شیرەتە، چونكی گوهدار یێ ئاڕاستەكری)

2- د حالەتێ پێشنیاركرنێدا كارێ پێشبینیكری یان ژ لایێ گوهداریڤە یان ژ لایێ ئاخڤتنكەر و گوهداریڤە پێكڤە دهێتە ئەنجامدان، بەلێ د حالەتێ شیرەتكرنێدا كردەیا پێشبینیكری ب تنێ ب ڕێكا گوهداری دهێتە ئەنجامدان.

3- سیمایێ سەرەكی یێ شیرەتێ ژ پێشنیارێ جودا دكەت ئەو ڕاستییە كو شیرەت ئاڕاستەكی بۆ كاركرنێ د پاشەرۆژێدا بخۆڤەدگریت كو د بەرژەوەندیا گوهداری ب تنێدایە، بەلێ پێشنیار دبیت مفای بۆ ئاخڤتنكەری و گوهداری بخۆڤەبگریت (Martinez – flor, 2003: 14).

4- ڕژدی و هێز پتر د شیرەتێدا هەیە ژ پێشنیارێ.

5- هندەك واتا و كردەیێن شیرەتكرنێ وەكهەڤی ل گەل پێشنیاركرنێ نینن، وەكو گازندەكرن، بۆچوون، هاندان، هۆشداریكرن، هشیاركرن، بەلێ واتایێن جیاواز یێن پێشنیاركرنێ پێشنیار و پێشڤەچوون و لڤینێ ب خۆڤەدگریت (Matsumura, 2001: 677).

6- پەیڤا (شیرەت) ب واتایا ڕاوێژكاری دهێتە بكارهینان، بەلێ پەیڤا پێشنیار د تێگەهێ دانا هزرەكێدا دهێتە بكارهینان.

7- ل دەمێ كەسەك پێشنیارەكێ پێشكێشی كەسەكێ دی دكەت، لایەنێ دی یێ ئازادە د ل دویڤ چوونا ئەوێ بكەت یان نەكەت، ژبەركو ب تنێ هزرەكە، بەلێ ل دەمێ كەسەك شیرەتێ ل كەسەكێ دیاركری دكەت ب شێوەیەكێ گشتی دهێتە پێشبینیكرن كو ئەو كەس ل دویڤ ئەڤێ شیرەتێ بچیت، بەلێ د شیاندایە ل دویڤ شیرەتێ نەچیت (Gabrielle Sloss.https://medium.com).

8- شیرەت ل دویڤ بنەمایێ شارەزایی و هزركرنێ د هەلویستاندا دهێتە دان، بەلێ د شیاندایە پێشنیار پێشكێشی هەر كەسەكی بهێتە كرن، د دەمێ نوكەدا ب ڕێكا گوتنا بۆچوونا خۆ و ئەڤ چەندە د شیاندایە پشتبەستنێ ل سەر شارەزاییێ بكەت.

ژ خالا دوماهیكێ دیار دبیت كو پێشنیار یا نوكەیە و بارا پتر ل دەمێ نوكە دهێتە كرن، بەلێ شیرەت ژ ئەنجامێ سەربۆرا كەسی دهێتە پێشكێشكرن. هەر وەكو د ئەڤان نموونەیاندا دیار دبیت:

38- دا بچینە مال، هۆسا دیارە دێ بارۆڤە ڕابیت.

ئەڤا ل سەری پێشنیارە، ژ بەركو ل وەختێ نوكە و ژ نیشكەكێڤە هاتییەدان و پێشنیارا چوونا مال ژ بەر بارۆڤێ هاتییەدان.

39- هوین هەر سال دچنە د نیڤا دەریایدا، ما هوین نزانن، پێلێن مەزن چێدبن.

ئەڤا ل سەری شیرەتە، ژ بەركو ژ ئەنجامێ سەربۆر و شارەزاییێ هاتییە دان و شیرەت ل كەسێن بەرامبەر هاتییە كرن كو نەچنە د دەریاییدا، ژبەر هەبوونا پێلێن بهێز و ئەڤە ژی پێشوەخت ئاخڤتنكەر دزانیت و ژ بەر هندێ شیرەت ل ئەوان كرییە.

2-6- شيرەت و كەلتوور:

گومان تێدا نينە كو كەلتوورێ- Culture هەر نەتەوەيەكێ چەندين لايەنان ب خوڤە دگريت و هەر ئێك ژ ئەڤان لايەنان هێما و دەربرينێن خۆ يێن تايبەت هەنە و ب رێكا زمانی تاكە كەسێن مللەتی بير و بۆچوون و مەبەستێن خۆ ل گەل ئێك و دوو ئالوگۆردكەن، هەر وەكو دهێتە گوتن زمان ب ئێك ژ پێكهێنێن كەلتووری دهێتە هژمارتن، بەلێ دشياندانينە ب رويێ بێژەيی يێ كو دەربرينێ ژ كەلتووری دكەت بهێتە هژمارتن، سەرەرای ئەوێ چەندێ كو پەيوەندييەكا بهێز د ناڤبەرا ئەواندا هەيە و ل دەمێ بارودۆخێن دەولەمەندی و زينديبوونێ و گونجاندنێ ل گەل ژيانێ بۆ زمانی پەيدادبن كەلتووری بەرەڤ پێشڤە دبەت، هەروەسا كەلتوورێ ئاست بەرز ژی زمانی بەرەڤ وەرچەخانەيێ دبەت(هادی نعمان الهيتی، 1988: 141).

هەر كەلتوورەك ب شێوەيەكێ جياواز ژ كەلتوورێن دی تەماشەی شيرەتێ دكەت. بۆ نموونە د كەلتوورێ عەرەبيدا شيرەت ژ ئەركێن موسلمانان دهێتە هژمارتن. هەروەسا عەرەبێن موسلمان ب نامەيا پەيامبەران دهەژمێرن، لەورا شيرەت ژ ژێدەرێن جودا جودا دهێتە پێشكێشكرن. وەكو دايك و باب و دانعەمر و مامۆستا يان هەر كەسەكێ دی بيت. پێغەمبەر محەمەد (سلاڤێن خودێ ل سەر بن) دبێژيت: "ئايين شيرەتە". ئەڤ فەرمودا پێغەمبەری (سلاڤێن خودێ ل سەر بن) ئايينی هەمييێ ب تێگەهێ شيرەتێ گشتگير دكەت، هەروەسا دوپاتدكەت كو شيرەت ژ بنەمايێن ئيسلامێ يێن سەركينە، زێدەباری ئەڤێ چەندێ سەرهاتييەكا فولكلۆرييا عەرەبی هەيە كو دبێژيت: شيرەت بەرامبەر پارەی دهاتە فرۆتن و ژ ئەڤێ سەرهاتييا گوتنا عەرەبی دياربوويە ئەوا كو دبێژيت "شيرەتا باش بەرامبەر حێشترەكێيە، يان شيرەت ژ هەژی حێشترەكێيە" و هەتا نوكە دهێتە بكارهينان (Al – jabali,Mohammad 2017: 18).

ئاخڤتنكەرێن رەسەن يێن زمانێ ئنگليزی كێم جاران شيرەتێ د ناڤبەرا كەسێن نياسدا ب گونجای دبينن(ژێدەرێ بەرێ، 18)

(سمێس و فيچ) گەهشتينە ئەوێ چەندێ كو د چينا جڤاكی يا ناڤين يا سپی پيستاندا ئەوا كو ل ويلايەتێن ئێكگرتی يێن ئەمريكا، ڤەكۆلين ل سەر كری، گەهشتنە ئەوێ چەندێ كو شيرەت كارەكێ ئالۆزە و تێكچوونا رۆخساری پەيدا دكەت ل گەل ل بەرچاڤ وەرگرتنا چەندين هۆكاران(Gold smith & fitch, 1997: 459).

بەلێ د جڤاكێن ل سەر بنەمايێن فەلسەفا كۆنفشيۆسی ئاڤابووين، ب شێوەيەكێ جودا تەماشەی تاكی ناكەن، بەلكو وەك پشكەك ژ كۆمێ كو تێدا بريارێن كۆمی هەنە و تەماشەی شيرەتێ دكەن كو ستراتيژييەتەكا جڤاكی و رەوشەنبيرييە بۆ پەيوەنديكرن و پێكڤەگرێدانێ. بەلێ د رەوشەنبيريا چينيدا شيرەت ب هێمايێ ڤيان يان رێزگرتن يان داغباربوونێ دهێت (Al – jabali, Mohammad 2017: 19).

2-7- شيرەت د كەلتوورێ كورديدا:

ب شێوەيەكێ گشتی شيرەت د ناڤ كەلتوورێ كورديدا گەلەك يا بەر بەلاڤە و تا رادەيەكا باش ژ لايێ تاكە كەسانڤە يا پەسەندكرييە. شيرەت د ناڤبەرا تاكەكەسێن جڤاكيدا د دوو ئاستاندا رويددەت. ئەوژی هەڤئاستی و ژ ئاستێ بلند بۆ ئاستێ نزمن. ئەو شيرەتا ژ ئەنجامێ هەڤئاستی دروستدبيت، واتە د ناڤبەرا دوو هەڤالاندا يان دوو برادەراندا دروستدبيت، ئانكو ئاخڤتنكەر و گوهدار د ئێك ئاستدانە و ژ لايێ پەيوەندييا جڤاكيڤە هەر ئێك ژ ئاخڤتنكەر و گوهدار هەمان ئاستێ جڤاكی هەيە و چ جوداهی ژ لايێ پلە و پايە و تەمەنی و ئاستێ رەوشەنبيری و ....هتد د ناڤبەرا ئەواندا نينە. بەلێ ئەو شيرەتێن ژ ئاستێ بلند بۆ ئاستێ نزم دهێنە پێشكێشكرن، ئاخڤتنكەر خودان ئاستەكێ بلندترە ژ گوهداری. ئانكو هەردوو هەمان ئاست نينن. وەكو رێڤەبەرەك هندەك شيرەتان ئاراستەی فەرمانبەرێن خۆ بكەت يان خودان كارەك شيرەتا ل كرێكارێن خۆ بكەت ، كەواتە ل ڤێرێ ئاخڤتنكەر دجە و ئاستەكێ بلندايە و گوهدار د جە و ئاستەكێ نزمدايە، بەلێ د ناڤ جڤاكێ مەدا يا پەسەند نينە و گەلەك كێم دهێتە ديتن كو كەسێن ئاست نزم شيرەتان ل كەسێن ئاست بلند بكەن، چونكی دابونەريتێن جڤاكی و كۆمەلايەتی ل سەر ئەڤی جۆری شيرەتان رازينابن. بەلكو وەكو مايتێكرن و سنووربەزاندەك دهێتە ديتن.

2-8- ستراتيژييەتێن شيرەتێ ل دويڤ موديلا (مارتينيز- فلۆر)ی:

(مارتينيز- فلۆر) دبێژيت سێ جۆرێن ستراتيژييەتان هەنە بۆ ئەنجامدانا شيرەتا ئاخڤتنێ ئەوژی ب ئەڤی شێوەيێ ل خوارێ:

1- ستراتيژييەتا راستەوخۆ.

2- ستراتيژييەتا كلاسيكی - نە راستەوخۆ.

3- ستراتيژييەتا نە كلاسيكی يا نە راستەوخۆ(Martinez-Flor, 2003: 144).

1- ستراتيژييەتا راستەوخۆ:

ئەوژی ب ئەڤی شێوەی:

أ- رستێن فەرمان. وەكو:

40- بخۆينە.

ب- رستێن فەرمان يێن نەرێ. وەكو:

41- دەرنگی شەڤ ژ مال دەرنەكەڤە.

ج- رستێن راگەهاندنێ. وەكو:

42- پێدڤييە تو پتر بخوينی، ژبەر تاقيكرنێ.

د- رستێن راگەهاندنێ ل گەل كارێن ئەنجامدانێ. وەكو:

43- ئەز شيرەتێ ل تە دكەم كو پتر بخوينی(Martinez-Flor, 2003: 144).

2- ستراتيژييەتا كلاسيكی - نەراستەوخۆ:

ئەڤ جۆرە سێ سەلماندنێن زمانی ب خوڤەدگريت. ئەوژی ب ئەڤی شێوەی:

أ- رستێن مەرجی. وەكو:

44- ئەگەر ئەز ل جهێ تەبام، دا خوينم.

ب- پێشبينيكرن. وەكو:

45- دبيت بۆ تە باشتر بيت كو تو بخوينی.

ج- شێوەیێ پرس. وەكو:
46-تۆ چ دبێژی دەربارەی ... ؟
47- تۆ چ دبێژی ئەگەر ....؟ (Nakagawa & Nxishimura, 1998: 48).
(ماتسۆمۆرا) دبێژیت: جیاوازی د ناڤبەرا شیرەتا ڕاستەوخۆ و نەڕاستەوخۆدا پشتبەستنێ ل سەر هێزا نموونەیێن د دەربڕینا شیرەتێدا دكەت. بۆ نموونە دەربڕینێن وەكو:
48- پێدڤییە ل سەر تە ...
49- یا باشترە بۆ تە...
ئەڤە شیرەتێن ڕاستەوخۆنە.
بەلێ دەربڕینێن دی. وەكو:

50- دشیاندایە تۆ ...
51- دبیت تۆ حەز بكەی ....
52- دبیت هزرەكا باش بیت .....
ئەڤ دەربڕینە ئاماژەیێ ددەنە شیرەتا نەڕاستەوخۆ(Matsumura, 2001: 677).
3 -ستراتیژییەتێن نە كلاسیكی و نەڕاستەوخۆ:
ئەڤ جۆرە ئەوان پەیڤان ب خۆڤەدگریت یێن تێدا نیازا ئاخڤتنكەری ب شێوەیەكێ ڕاستەوخۆ دیارنەكەت. وەكو :
53-تە دڤێت دەرباز ببی مانە؟ (Martinez-Flor, 2003: 144).
ئەڤ خشتەیێ ل خوارێ ئەڤ چەندا بووری ڕوهندكەت:

جۆر	ستراتیژییەت	نموونە
ڕاستەوخۆ	فەرمان	هشیاربە
	فەرمان ب شێوەیێ نەرێ	خۆ نەترسینە
	ڕاگەهاندن	پێدڤییە تۆ...
	ئەنجامدان	...ئەز شیرەتێ ل تە دكەم كو
كلاسیك و نەڕاستەوخۆ	مەرج	ئەگەر ئەز ل جهێ تەبام
	پێشبینیكرن	...یا باشترە بۆ تە
	پرسیار	بۆچی...؟
	ڕاگەهاندن	...دشیاندایە
نەكلاسیك و نەڕاستەوخۆ	ئاماژەدان	تە دڤێت تۆ دەرباز ببی

3-ستراتیژییەتێن شیرەتێ د ئاخڤتنا خەلكێ باژێڕێ دهۆكێدا:

د ئەڤێ ڤەكۆلینێدا ل دویڤ هەلویستێن جودا جودا، ئاخڤتنكەرێن (سەنتەرێ دهۆك)ێ چەند دەربڕین و ستراتیژییەت بكارهینانە. ئەوژی ل دویڤ دیتن و پۆلینكرنا (مارتینیز فلۆر)ی هاتینە ڕێكخستن كو چەند هەلویستەك هاتینە پێشكێشكرن و داخوازا بەرسڤدانا(400) ژ ئاخڤتنكەرێن دەڤۆكا دهۆكێ هاتینە وەرگرتن كو بۆچوونا خۆ ل سەر ئەوان هەلویستان بدەن. پاشی هاتییە دیاركرن، كا د هەر هەلویستەكیدا كیژ ستراتیژییەت زێدەتر هاتییە وەرگرتن و ڕێژەیا هەر ستراتیژییەكێ چەندە. ب ئەڤێ ڕەنگێ ل خوارێ دیاركری:
1-3- هەلویستێ ئێكێ: تۆ وەك مامۆستا، بەردەوام قوتابییەكێ تە/قوتابییەكا تە درەنگ دهێتە دەوامێ، تۆ دێ چ شیرەتێ دەیێ؟

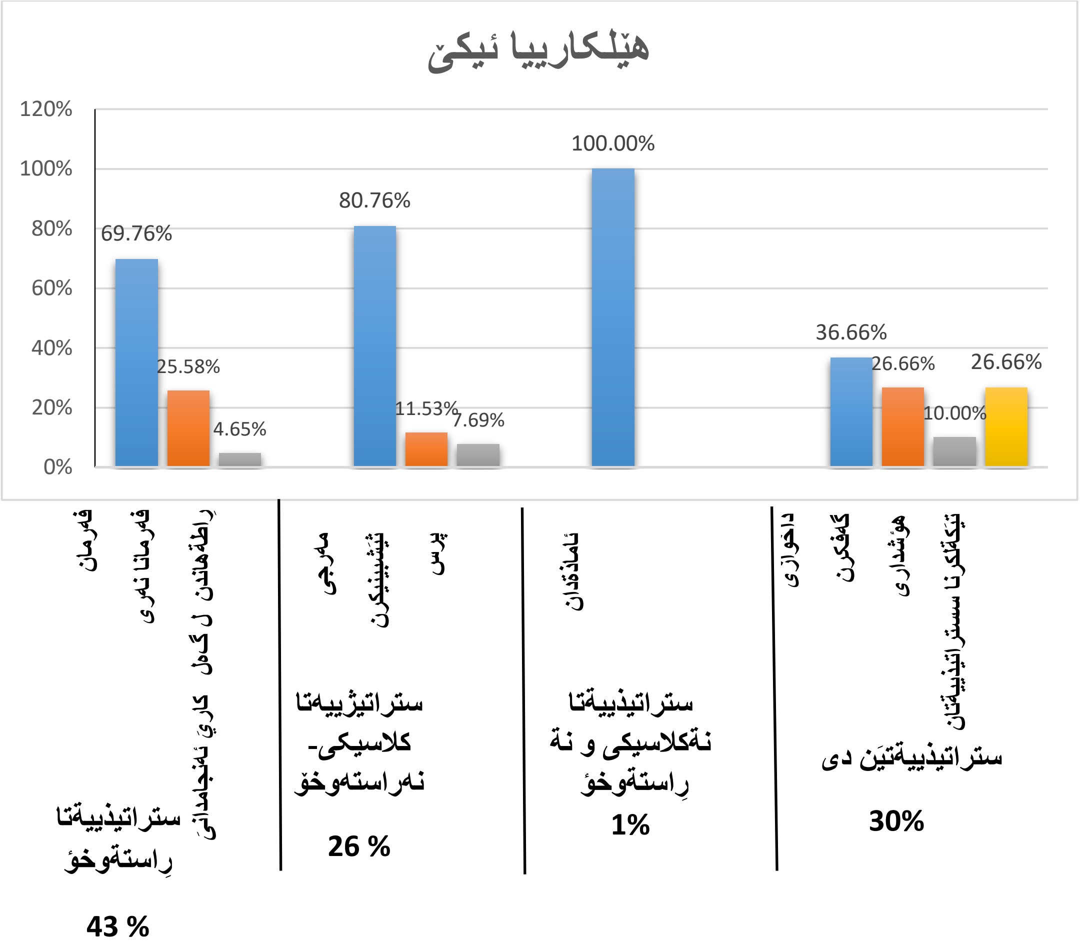

تێكرایا ئاخفتنكەرێن ئەڤی باروذوخی ل سەری،(400) كەس بوون كو (172)كەسان ستراتیژییەتا (راستەوخۆ) هەلبژارتییە. ب ئەڤی رەنگی (120) كەسان (رستەيێن فەرمان) هەلبژارتینە. ژ دەربرینێن ئەوێ: (زویتر ژ خەو رابە)، (زویكا وەرە)، (هشیاربە، دقیَت تو د دەمێ خوٚدا حازربی)...هتد و (44) كەسان (رستەيێن فەرمان يێن نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (دووبارە نەكە)، (جارەكا دی نەكە درەنگ)، (درەنگ نەچە قوتابخانێ...هتد) و (8) كەسان (رستەيێن راگەهاندنێ ل گەل كارێن ئەنجامدانێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (شیرەتێ ل تە دكەم تو زویكا بنڤی، دا زویكا ژ خەو رابی)، (شیرەتێ ل تە دكەم تو زویكا بنڤی، دا كو ل تە نەبیتە درەنگ)، (ئەز شیرەتێ ل تە دكەم تو زویكا بچییە دەوامێ، دا وانێن تە ژتە نەچن...هتد). دیسان (104) كەسان (ستراتیژییەتا كلاسیكی – نە ڕاستەوخۆ) بكارهینانە. ئەوژی: (84) كەسان (رستەيێن مەرجی بكارهینایە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (پێدڤییە تو هەولبدەی د دەمێ خوٚدا بهێیە دەوامێ)، (باباشترە بوٚتە تو زویكا بچییە دەوامێ)، (گرنگییا دەمێ بزانە و د دەمێ خوٚدا وەرە دەوامێ...هتد) و (12) كەسان (پێشبینیكرن) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (رەنگە بوٚ تە باشتر بیت تو زویكا بنڤی)، (دبیت تو زویكا بنڤی، دا زویكا ژ خەو رابی)، (بوٚتە باشترە تو زویكا ژ خەو رابی)...هتد. و (8) كەسان (شێوەیێ پرس) هەلبژارتینە ئەوژی(بوٚچی تو زوی نانڤی؟)، (تو چ دبێژی ئەگەر تو زویكا بنڤی، دێ زویكا ژ خەو رابی؟)، (تو بوٚچی زویكا نانڤی دا زویكا بچییە قوتابخانێ؟...هتد) دیسان (4) كەسان (ستراتیژییەتا نەكلاسیكی یا نە راستەوخوٚ) هەلبژارتینە وب ئەڤی رەنگی: (4) كەسان (رستەيێن ئاماژەدان)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ يێن بكارهاتی. وەكو: (تە دڤێت تو زویكا ژ خەو رابی مانە)، (تو حەز ناكەی زویكا بنڤی، دا زویكا ژ خەو رابی)، (تو حەز دكەی د دەمێ خوٚدا ل قوتابخانێ ئامادەبی مانە...هتد). دیسان (124) كەسان ژ بەشداربوویێن ئەڤی باروذوخی (ستراتیژییەتێن دی) بكارهینانە و ب ئەڤی رەنگی: (44) كەسان رستەيێن (داخوازی) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (هیڤی ژ تە دكەم ل دەمێ خوٚ وەرە دەرسا خوٚ)، (داخوازێ ژ تە دكەم تو ل دەمێ دەستنیشانكری ئامادەبی)، (هیڤیدكەم زویكا وەرە د وانا خوٚدا...هتد). دیسان (32) كەسان رستەيێن (گەفكرن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەگەر تو زویكا ژ خەو رانەبی، دێ تە سزا دەم)، (ئەگەر تو زویكا نەچییە دەوامێ، ئەز دێ تە كوژم)، (ئەگەر تو ل دویڤ رێنمایێن قوتابخانێ نەچی، ئەز دێ تە ساقتكەم...هتد) و (12) كەسان دەربرینێن (هوشداری)يێن بكارهینان و ژ دەربرینێن ئەوێ: (هوشدارییێ ددەمە تە ژ ئەڤی كارێ تو دكەی)، (هوشدارییێ ددەمە تە ژ دووبارەكرنا ئەڤی كاری)، (ئەز تە هوشدار دكەم ژ دووبارەكرنا ئەڤێ چەندا تو دكەی...هتد) هەروەسا (32)

كەسان تێكەلكرنا ستراتیژییەتان بكارهینانە. و ب ئەڤی رەنگی: (8) كەسان دەربرینێن(راگەهاندن و گەفكرن) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (دێ ئەگەرێن گیروبوونا ئەوی زانم، بەلێ ئەگەر دووبارە كر، دێ ئەوی سزا دەم)، (دێ ئەوی شیرەت كەم، بەلێ ئەگەر یێ بەردەوام بیت، ناهێلم بهێتە دپولێڤە)، (دێ ب زمانەكێ نەرم ل گەل ئاخڤم ، یان دێ ئەوی كوژم...هتد) و(4) كەسان دەربرینێن(پرس و فەرمان) بكارهینانە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (تو بۆچی درەنگ دهێیە دەوامێ؟ جارەكا دی ل دەمێ خۆدا حازرببە)، (تە دڤێت تو كەسەكێ سەركەفتی بی؟ دەمێ خۆ رێكبێخە)، (مانە تە دڤێت تو سەربكەڤی ؟ پێگیریێ ب دەمی بكە...هتد).دیسان (4) كەسان دەربرینێن (هۆشداری و فەرمان) هەلبژارتینە و ب ئەڤی رەنگی:(هۆشداریێ ددەمە تە ژ گیرۆبوونا تە یا بەردەوام، ئەڤجا زویكا وەرە قوتابخانێ)، (ئەز تە هۆشدار دكەم ژ ئەڤان رەفتاران، ژ بەر هندێ زویكا هەرە قوتابخانێ)، (هۆشدارییێ ددەمە تە ژ گیروبوونا تە، لەورا نەكە درەنگ...هتد). دیسان (4) كەسان دەربرینا (پرس و فەرمانا نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەرێ تە ئاریشەك هەیە تو هەمی گاڤان درەنگ دهێی؟ ئێدی درەنگ نەهێیە دەوامێ)، (ئەگەرێن گیروبوونا تە چنە؟ نەكە درەنگ زویكا ژ خەو رابە)، (بۆچی تو زویكا ناچییە دەوامێ؟ ئەڤێ چەندێ دووبارە نەكە...هتد). دیسان (4) كەسان دەربرینێن (پرس و هۆشداری) هەلبژارتینە و ب ئەڤی رەنگی:(تو بۆچی درەنگ دهێیە دەوامێ؟ ئەز تە هۆشداردكەم ژ ئەڤێ چەندێ)، (تو بۆچی زویكا نا هێیە دپولێڤە؟ ئەز تە هشیاردكەم كو دێ گەلەك وانە ژ تە چن)، (ئەرێ تو بۆچی گەلەك گیرۆ دبی؟ یێ هشیاری ئەڤان رەفتاران ببە...هتد). دیسان (4) كەسان دەربرینێن (داخوازی و گەفكرن) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (هیڤیدكەم هندی ژ تە بهێت د وەختێ خۆدا وەرە دەرسا خۆ، ئەگەر ناهێلم تو بهێیە دپولێڤە)، (داخازێ ژ تە دكەم د دەمێ خۆدا حازر بە، ئەگەر دێ تە سزا دەم)، (هیڤیدكەم تو زویكا وەرە قوتابخانێ یانژی دێ پێت تە شكێنم...هتد).

دیسان (4) كەسان رستەیێن (راگەهاندن و فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (هاتنا تە بۆ قوتابخانێ د دەمێ خودا كارەكێ باشە، ئەڤجا پێگیریێ ب دەمێ قوتابخانێ بكە)، (پێگیریا تە بۆ قوتابخانێ یاجانە ، لەورا یێ بەردەوامبە)، (ئێك ژ رەوشتێن قوتابییێن زیرەك پێگیریكرنا دەمییە ، ئەڤجا تو ژی زویكا هەرە قوتابخانێ،...هتد.

1- رێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (راستە وخۆ) د هەلویستێ ئێكێدا: (43%).

ا- رستەیێن فەرمان: (30%).

ب- رستەیێن فەرمان یێن نەرێ: (11%).

ج- رستەیێن راگەهاندنێ ل گەل كارێ ئەنجامدانێ: (2%).

2-رێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (كلاسیكی – نە راستەوخۆ) د هەلویستێ ئێكێدا: (26%)

ا- رستەیێن مەرجی: (21%).

ب- پێشبینیكرن: (3%).

ج- شێوەیێ پرس: (2%).

3-رێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (نەكلاسیكی و نە راستەوخۆ) د هەلویستێ ئێكێدا: (1%).

أ- ئاماژەدان: (1%).

4-رێژەیا سەدییا (ستراتیژییەتێن دی) د هەلویستێ ئێكێدا: (30%).

ا- رستەیێن (داخوازی): (11%).

ب- رستەیێن (گەفكرن): (8%).

ج- رستەیێن (هۆشداری): (3%).

د- تێكەلكرنا ستراتیژییەتان: (8%).

3-2- هەلویستێ دووێ: ل دەمێ قوتابییەكێ تە/ قوتابییەكا تە گازندە گەلەك ل سەرهەبن كو هەڤالێن خۆ یێن قوتابی تورە دكەت و سەرەدەرییەكا باش ل گەل ئەوان نەكەت، شیرەتێ لێ بكە:

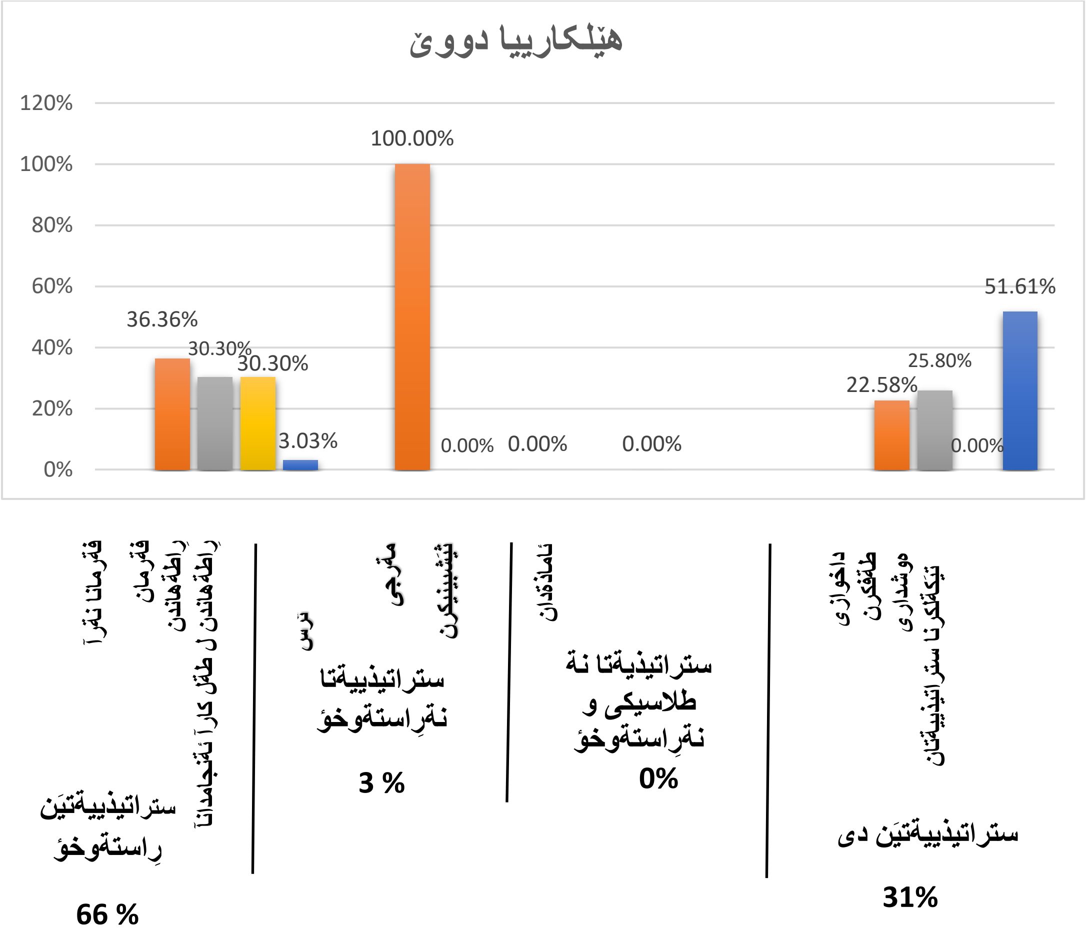

تێكرایا ئاخفتنكەرێن ئەڤی باردۆخی ل سەری (400) كەس بوون كو (264) كەسان ستراتیژییەتا (راستەوخۆ) هەلبژارتییە ب ئەڤی رەنگی: (96) كەسان (رستەیێن فەرمان یێن نەری) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (زیانی نەگەهینییە هەڤالێن خۆ)، (ئەڤێ كریارێ دووبارە نەكە)، (چ هەڤالێن خۆ تورە نەكە...هتد) و (80) كەسان (رستەیێن فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (سەرەدەرییەكا باشتر ل گەل هەڤالێن خۆ بكە)، (ئەڤێ رەفتارێ بهێلە)، (خۆ ب رەوشت بێخە...هتد) و (80) كەسان (رستەیێن راگەهاندنێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (دێ هەڤالینیێ د ناڤبەرا ئەواندا خۆشتر لێكەم)، (رەفتارێن جوان ئێكە ژ نیشانێن قوتابییێن سەركەفتی)، (دێ ئەوی شیرەتكەم كو هەڤالینی تشتەكێ پیرۆزە...هتد) و (8) كەسان (رستەیێن راگەهاندنێ ل گەل كارێ ئەنجامدانێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەز شیرەتێ ل تە دكەم تو سەرەدەرییەكا جانتر ل گەل هەڤالێن خۆ بكەی)، (پێدڤییە تو پتر رێزێ ل هەڤالێن خۆ بگری)، (ئەز شیرەتێ ل تە دكەم تو رەفتارێن خۆ با شتر لێبكەی...هتد) و (12) كەسان ستراتیژییەتا (كلاسیكی – نە راستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤی رەنگی: (12) كەسان (رستەیێن پرس) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ:(ئەرێ تو بۆچی ئەڤێ رەفتارێ دكەی؟) (ئەرێ تو نەشێی رەفتارێن خۆ بگوهۆری؟) (ما ئەڤە یا باشە ئەوا تو دكەی؟ ...هتد) و (124) كەسان د ئەڤی بارودۆخیدا (ستراتیژییەتێن دی) هەلبژارتینە و ب ئەڤی رەنگی: (32) كەسان رستەیێن(گەفكرنێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەگەر تو یێ بەردەوام بی، دێ نمرێت تە ئینمە خوار)، (ئەز دێ ئەوی كوژم ئەگەر من تورە بكەت)، (ئەگەر هەر رەفتارێن تە ئەڤە بن، دێ تە ژ قوتابخانێ كەمە دەر...هتد) و (28) كەسان (رستەیێن داخوازی) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (داخوازێ ژ تە دكەم ئێكو دوو نەشكێنین)، (هیڤی ژ تە دكەم ئەڤی رەفتارێ بگوهۆرە)، (هیڤیدكەم تو رەفتارێن خۆ جوانتر لێبكەی...هتد) هەروەسا د ئەڤی بارودۆخیدا دهێتە دیاركرن (تێكەلكرنا ستراتیژییەتان) ژ لایێ ئاخفتنكەرێن باژێرێ دهۆكێ ب شێوەیەكێ بەرچاڤ هاتینە بكارهینان. ئەوژی: (28) كەسان تێكەلكرنا ستراتیژییەتێن (راگەهاندن و گەفكرن) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (دێ قوتابی ئاگەهداركەم، بەلێ ئەگەر یێ بەردەوام بیت دێ ئەوی كوژم)، (دێ ئەوی قوتابی شیرەتكەم، ئەگەر نە ئەز ناهێلم ئەو بهێتە گەشتا قوتابخانێ)، (دێ مالا ئەوان ئاگەهداركەم و ئەگەر تو ئەڤێ رەفتارێ نەهێلی، دێ نمرێن تە ئینمە خوار...هتد)و (16) كەسان تێكەلكرنا ستراتیژییەتێن (راگەهاندن و فەرمان) هەلبژارتینە و ژ

دەربرينێن ئەوێ:(هەڤالێن تە هەر خويشك و براێن تەنە، ئەڤجا رێزێ لێبگرە)، (قوتابييێ بەرێز ئەو هەڤالێن تەنە، لەورا هەڤالێن خۆ تۆرە نەكەن)، (هەڤالێن تە براێن تەنە، ب چاڤێ برايەنييێ بەرێخۆ بدەيێ ...هتد). و(12) كەسان هەردوو ستراتيژييەتێن (ڕاگەهاندن و فەرمانا نەرێ) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (هەڤالينى تشتەكێ پيرۆزە، ئەڤێ هەڤالينيێ تێكنەدە)، (تو قوتابيەكێ زيرەكى، ئەڤان خەلەتييان نەكە)، (ڕەفتارێن تو دكەى دجوان نينن، ئێدى هەڤالێن خۆ تۆرە نەكە...هتد) و (8) كەسان ڕستەيێن (فەرمانا نەرێ و پرس) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئەڤان ڕەفتاران دووبارە نەكە، ئەرێ ما تو حەز دكەى كەسەك ئەڤێ ڕەفتارێ ل گەل تە بكەت؟)، (دلێ هەڤالێن خۆ نەهێلە، ما ئەڤ سەرەدەرييا تو دكەى يا دروستە؟)، (جارەكا دى ئەڤێ ڕەفتارێ نەكە، تو بۆچى ڕەفتارێن خۆ ناگوهۆرى ؟...هتد).

1-ڕێژەيا سەدييا ستراتيژييەتا (ڕاستە وخۆ) د هەلويستێ دووێدا: (66%).

ا- ڕستەيێن فەرمان يێن نەرێ: (24%)

ب- ڕستەيێن فەرمان: (20%).

ج- ڕستەيێن ڕاگەهاندنێ: (20%).

د-ڕستەيێن ڕاگەهاندنێ ل گەل كارێ ئەنجامدانێ: (2%).

2-ڕێژەيا سەدييا ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نە ڕاستەوخۆ) د هەلويستێ دووێدا: (3%).

أ-شێوەيێ پرس: (3%).

3-ڕێژەيا سەدييا (ستراتيژييەتێن دى) د هەلويستێ دووێدا: (31%).

ا- ڕستەيێن(داخوازى) (7%).

ب- ڕستەيێن (گەفكرن)ێ: (8%).

ج- تێكەلكرنا ستراتيژيەتان: (16%).

3-3- هەلويستێ سێيێ: ل دەمێ قوتابييەك بێ سەروبەر بهێتە قوتابخانەيێ و چ پێگيرييێ ب ڕێنماێن قوتابخانەيێ نەكەت ژ لايێ ل بەركرنا جلوبەرگ و هينانا پەرتووك و ئەركان. دێ چەوا شيرەتێ لێ كەى؟

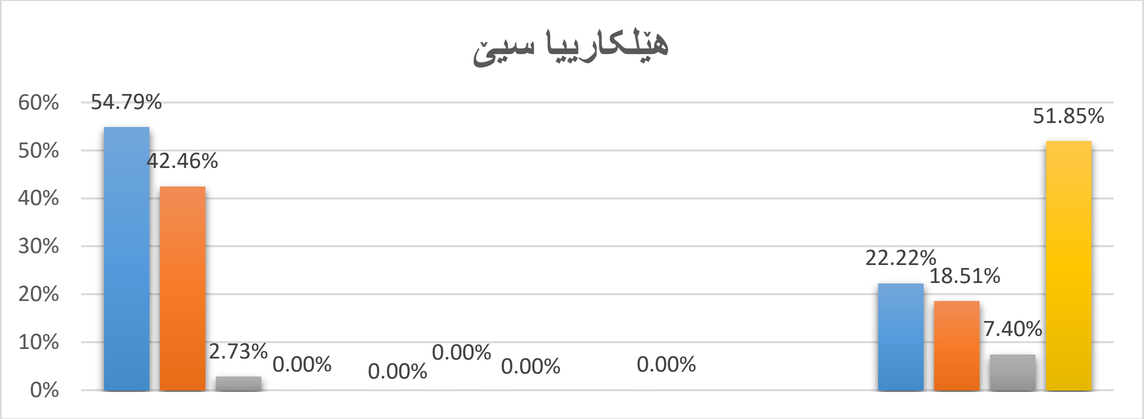

تێكرايا ئاخڤتنكەرێن ئەڤى بارودۆخى ل سەرى (400) كەس بوون، كو (292) كەسان ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) هەلبژارتييە. ب ئەڤى ڕەنگى: (160) كەسان (ڕستەيێن ڕاگەهاندنێ) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (دێ ڕێنماێن قوتابخانێ بۆ شرۆڤەكەم)، (پێگيريكرنا تە بۆ ڕێنماێن قوتابخانێ دێ جێوازييا تە ل گەل قوتابييێن دى دياردكەت)، (دێ ئەوى قوتابى شيرەتكەم...هتد) و (124) كەسان (ڕستەيێن فەرمان) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (پێگيرييێ ب ڕێنمايان بكە)، (گوهدارييێ ل ڕێنماێن قوتابخانەيێ بكە)، (گرنگييێ ب سەروبەرێ خۆ بدە...هتد) و (8) كەسان (ڕستەيێن فەرمان يێن نەرێ) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئەڤى كارى دووبارە نەكە)، (بێ سەروبەر نەهێيە قوتابخانێ)، (ئەڤان ڕێنمايان فەرامۆش نەكە...هتد) و(108) كەسان (ستراتيژييەتێن دى) هەلبژارتينە و ب ئەڤى ڕەنگى: (24) كەسان ڕستەيێن (داخوازى) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (هيڤيدكەم وەكو قوتابيێن دى يێ ب ڕێك و پێك بە)، (داخوازێ ژ تە دكەم خۆ ڕێك بێخى، بەرى ژ مال ب دەردكەڤى)، (هيڤيە گرنگييێ ب سەرو بەرێ خۆ بدەى...هتد) و (20) كەسان ڕستەيێن (گەفكرنێ) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (دێ تە سزا دەم ئەگەر تو بێ سەروبەر بهێيە قوتابخانێ)، (ئەگەر تو خۆ ب ڕێكوپێك نەكەى دێ تە سۆژم)، (تو پێگيرييێ ب ڕێنماێن قوتابخانێ نەكەى، دێ هێيە لادان...هتد) و (8) كەسان ڕستەيێن(هۆشدارى) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئەز تە هۆشدار دكەم ژ پێگيرينەكرنا تە بۆ ڕێنماێن قوتابخانێ)، (هۆشدارى بجە نەهينانا ڕێنماێن قوتابخانێ ببە)، (هۆشدارييێ د دەمە تە ئەگەر تو ل دويڤ ڕێنماێن قوتابخانێ نەچى، دێ بۆ پاشەڕۆژا تە يا خراب بيت...هتد) و (56) كەسان پەنا برييە بەر تێكەلكرنا ستراتيژييەتان. ب ئەڤى ڕەنگى: (24) كەسان ڕستەيێن (فەرمانا نەرێ و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ:(سەروبەرێ خۆ پشت گوە نە هاڤێژە، ئەگەر دێ نمرێن تە ئينمە خوار)، (ئەڤێ ڕەفتارێ دووبارە نەكە، ئەگەر دێ تە

سوژم)، (ئەڤى كارى نەكە، ئەگەر دێ تە كوژم...هتد). و (20) كەسان ڕستەيێن(ڕاگەهاندن وفەرمان) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ:(تو قوتابيێەكێ زيرەكى، ڕێنمايێن قوتابخانێ بجهبهينە)، (قوتابى تە گەلەك ڕێز يا هەى، ئەڤجا پێگيريێ ب ڕێنمايان بكە)، (قوتابى پاشەڕۆژا وەلاتينە ڕێنمايان بجهبهينە...هتد) و (12) كەسان ڕستەيێن(فەرمان و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (چاڤێ خۆ بدە سەروبەرێ خۆ، ئەگەر دێ تە سزادەم)، (ڕێنمايان بجهبهينە، ئەگەر دێ ژ قوتابخانێ هێيە دوير‌ئێخستن)، (ل دويڤ ڕێنمايێن قوتابخانێ هەرە، يان دێ تە كوژم...هتد)

1-ڕێژەيا سەدييا ستراتيژييەتێن (ڕاستە وخۆ) د هەلويستێ سێيێدا: (73%).

ا- ڕستەيێن ڕاگەهاندنێ: (40%).

ب- ڕستەيێن فەرمان :(31%).

ج- ڕستەيێن فەرمان يێن نەرێ: (2%).

2-ڕێژەيا سەدييا (ستراتيژييەتێن دى) د هەلويستێ سێيێدا:(27%).

ا- ڕستەيێن (داخوازى): (6%).

ب- ڕستەيێن (گەفكرن): (5%).

ج- ڕستەيێن (هۆشدارى): (2%).

د- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان: (14%).

3-4- هەلويستێ چارێ: ل دەمێ قوتابى گازندەيان ژ وانەگوتنا ئێك ژ هەڤالێن تەيێ مامۆستا دكەن. شيرەتێ ل هەڤالێ خۆ يێ مامۆستا بكە.

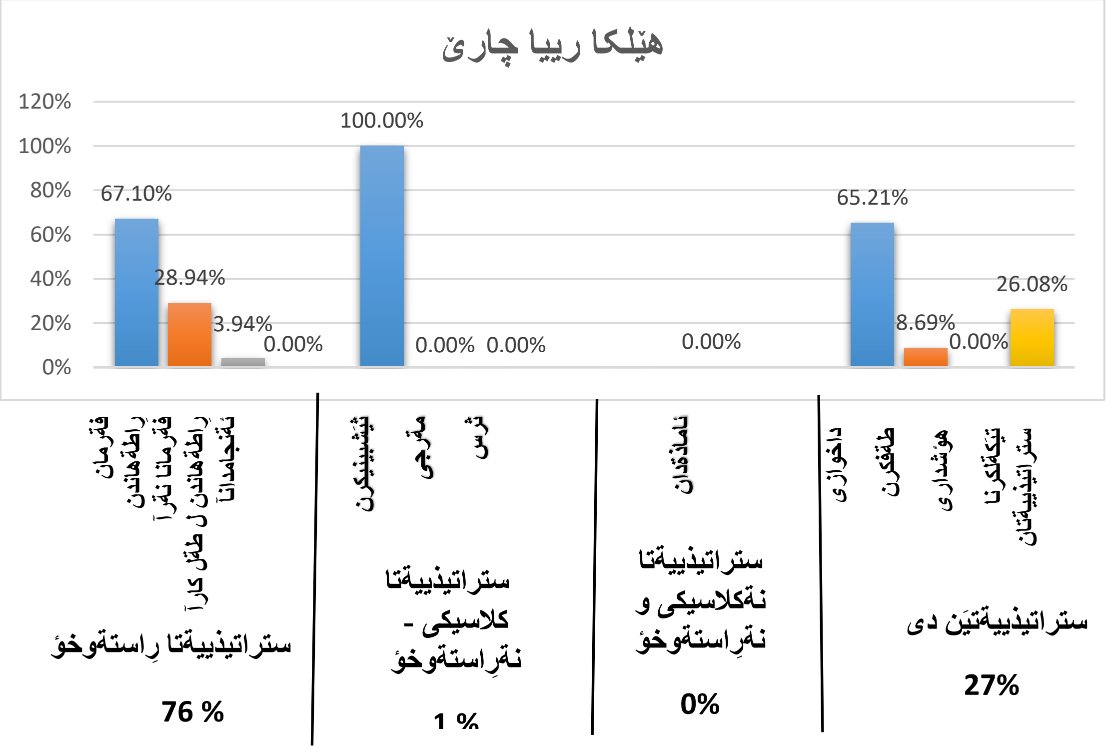

تێكرايا ئاخڤتنكەرێن ئەڤى بارودۆخى ل سەرى (400) كەس بوون كو (304) كەسان (ستراتيژييەتا ڕاستەوخۆ) هەلبژارتييە و ب ئەڤى ڕەنگى: (204) كەسان (ڕستەيێن فەرمان) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (شێوازێ وانەگوتنا خۆ بگۆهورە)، (ب دروستى ئەركێ ل سەر مللێن خۆ ڕابكە و وانا ب دروستى بگەهينە قوتابييان)، (مامۆستا ب باشى وانەيا خۆ شروڤە بكە)،...هتد و (88) كەسان (ڕستەيێن ڕاگەهاندن)ێ هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (دێ هەولدەم مامۆستاى شيرەتكەم)، (مامۆستا هەردەم خۆ ماندى دكەت ژ بۆ بەرژەوەنديا قوتابييان)، (دێ مامۆستاى ئاگەهداركەم ژ گازندەيێن قوتابييان)،...هتد و (12) كەسان (ڕستەيێن فەرمانا نەرێ) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (مامۆستا ئەڤى شێوازى د وانەگوتنا خۆدا بكار نەهينە)، (مامۆستا ئەڤى ڕەفتارێ نەكە)، (ل سەر ئێك شێواز نەچە)،..هتد و(4) كەسان ستراتيژييەتا (كلاسيكى- نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتينە و ب ئەڤى ڕەنگى: (4) كەسان شێوەيێ (پێشبينيكرن) هەلبژارتييە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (دبيت بۆ مامۆستاى باشتر بيت كو خۆ پتر بوەستينيت داخۆ پێشبێخيت)، (مامۆستا دێ يا باش بيت ئەگەر تو شێوازێ وانە گوتنا خۆ بگۆهورى)، (دێ باشتر بيت تو ڕێكێن جودا جودا بكاربهينى)،...هتد. ديسان د ئەڤى بارودۆخيدا (92)كەسان (ستراتيژييەتێن دى) هەلبژارتينە و ب ئەڤى ڕەنگى: (60) كەسان ڕستەيێن(داخوازى) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن

گوڤارا زانکویا دهوك، پەربەندا: 25، ژمارە:2، (زانستێن مرۆڤایەتی وکومەلناسی)، بپ 841-866، 2022

ئەوێ: (هێڤیدکەم شێوازێ گوتنا خۆ بگۆهورە)، (داخوازێ ژ تە دکەم تۆ هندەك رێکێن دى بۆ تێگەهشتنا قوتابییان بکاربهینی)، (هێڤیدکەم شێوازێ خۆ تا رادەیەکێ بگۆهورە بۆ بەرژەوەندییا قوتابییان)،...هتد و (8) کەسان رستەیێن (گەفکرن) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەگەر تۆ شێوازێ وانە گوتنا خۆ نەگۆهوری دێ بایکۆتێ کەین)، (ئەگەر تۆ ب جوانی وانەیێ شرۆڤە نەکەی، دێ رێڤەبەری ئاگەهدارکەین)، (شێوازێ وانە گوتنا خۆ بگۆهورە ئەگەر ناهینە د وانێدا)،....هتد و هەروەسا (24) کەسان(تێکەلکرنا ستراتیژییەتان) بکارهینایە. ب ئەڤی رەنگی: (8) کەسان رستەیێن (راگەهاندن و فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (مامۆستا گەلەك خۆ ماندی دکەت، لەورا هندەك شێوازێن دی بکاربهینە)، (مامۆستا رێکێن هەمەجۆر بکاردهینیت، شێوازێ گونجای بۆ قوتابییان بکاربهینە)، (نەرازیبوونا قوتابییان کێماسییە بۆ تە، لەورا پێداچوونەکێ د خۆدا بکە و شێوازێ خۆ بگۆهورە)،...هتد و(8) کەسان هەردوو ستراتیژییەتێن (فەرمانا نەرێ و فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ب ئێك شێواز وانەیێ نەبێژە، شێوازێن جێواز بکاربهینە)، (ل سەر ئێك رێك نەچە، گەلەك رێکان بکاربهینە)، (قوتابییان بێزار نەکە، قوتابییان رازیبکەی)،...هتد و (8)کەسان هەردوو ستراتیژییەتێن (فەرمانا نەرێ و داخوازێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەڤێ شێوازی ل گەل قوتابییان بکارنەهینە، پێکولا بکە و سەرەدەرییا خۆ بگۆهورە)، (هەمی قوتابییان وەکو ئێك نەهژمێرە، داخوازێ دکەم سەرەدەرییەکا باشتر ل گەل قوتابییان بکە)، (ئەڤ سەرەدەرییا تە ل گەل قوتابییان یا جان نینە، ئەڤجا داخوازێ ژ تە دکەم خۆ بگۆهورە)،...هتد.

1-رێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (راستە وخۆ) د هەلویستێ چارێدا: (76%).

ا- رستەیێن فەرمان(51%).

ب- رستەیێن راگەهاندنێ: (22%).

ج- رستەیێن فەرمان یێن نەرێ: (3%).

2-رێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (کلاسیکی – نە راستەوخۆ) د هەلویستێ چارێدا: (1%).

ا- رستەیێن پێشبینیکرن: (1%).

3-رێژەیا سەدییا (ستراتیژییەتێن دی) د هەلویستێ چارێدا: (23%).

ا- رستەیێن (داخوازی): (15%).

ب- رستەیێن (گەفکرن): (2%).

ج- تێکەلکرنا ستراتیژییەتان: (6%).

5-3- هەلویستێ پێنجێ: ل دەمێ رێڤەبەرێ قوتابخانەیێ یان سەرۆك پشکەکێ زانستی جوداهییێ د ناڤبەرا مامۆستایاندا بکەت کو ئەڤ رەفتارە بۆ مامۆستا و هەڤالێن ل گەل تە یاخۆش نەبیت. تۆ وەك مامۆستا دێ چەوا شیرەتێ ل رێڤەبەری یان سەرۆك پشکێ کەی؟

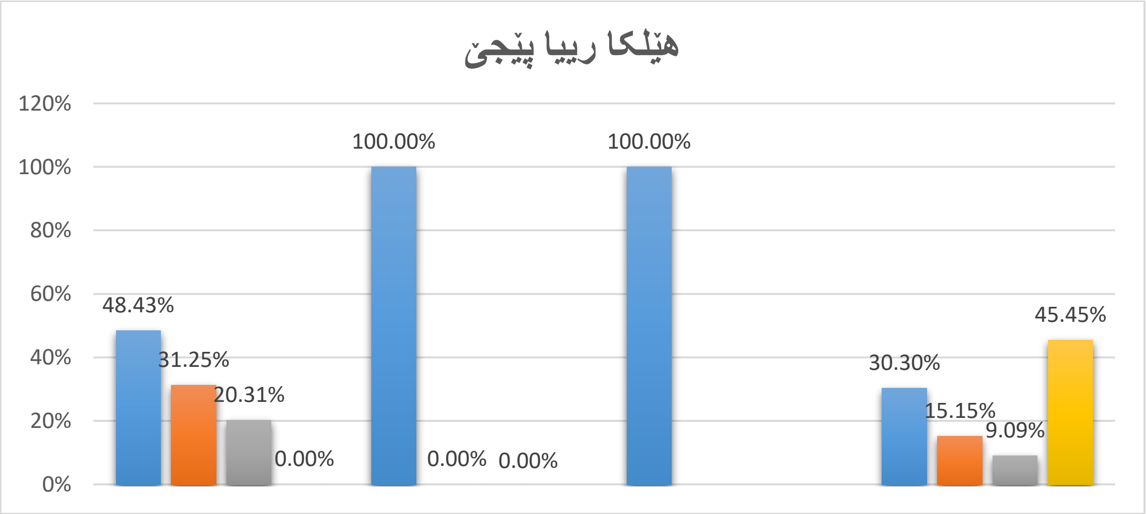

تێکرایا ئاخڤتنکەرێن ئەڤی باروودۆخی ل سەری (400) کەس بوون، کو (256) کەسان ستراتیژییەتا(راستەوخۆ) هەلبژارتییە و ب ئەڤی رەنگی: (124) کەسان (رستەیێن راگەهاندنێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (دێ هەول دەم ب رێکەکا گونجای رێڤەبەری تێگەهینم کو ئەڤ رەفتارە یا خەلەتە)، (دێ گەنگەشێ ل گەل رێڤەبەری ل سەر رەفتارێن ئەوی کەم)، (رێڤەبەرێ بەرێز جوداهی د ناڤبەرا مامۆستاییێن تەدا دێ لاوازییێ د ناڤ ستافی پەیدا کەت)،...هتد و (80) کەسان (رستەیێن فەرمان نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەڤێ رەفتارێ ل گەل مامۆستاییێن خۆ بکارنەهینە)، (ئەڤێ سەرەدەرییێ ل گەل مامۆستاییێن خۆ نەکە)، (جوداهییێ دناڤبەرا مامۆستاییێن خۆدا نەکە)،...هتد و (52) کەسان (رستەیێن فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (سەرەدەرییەکا باشتر ل گەل ستافێ خۆ بکە)، (یەکسانییێ ل گەل هەمی مامۆستایان بکاربهینە)، (مامۆستایان هەمییان وەکو ئێك

بڕێڤە ببە)،...هتد و (8) كەسان ستراتیژییەتا (كلاسیكی-نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤی ڕەنگی: (8) كەسان (ڕستەیێن پێشبینیكرن) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ:(دبیت بۆتە باشتر بیت تۆ هەمی مامۆستایان وەكو ئێك بڕێڤە ببەی)، (ڕەنگە بۆتە باشتربیت تۆ سەرەدەرییا خۆ ل گەل هەمییان وەكی ئێك لێبكەی)، (دێ یا باش بیت، ئەگەر تۆ جوداهییێ د ناڤبەرا مامۆستایاندا نەكەی)،...هتد و (4) كەسان ستراتیژییەتا (نە كلاسیكی و نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤی ڕەنگی:(4) كەسان (ڕستەیێن ئاماژەدان) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (تە دڤێت هەمی مامۆستا ژتە د ڕازیبن مانە، وەكهەڤییێ بكاربهینە)، (تە دڤێت هەمی كەس ڕێزێ ل تە بگرن مانە، سەرەدەرییەكا جوان ل گەل هە مییان بكە)، (تە دڤێت چ مامۆستا گازندەیان ژ تە نەكەن، یێ ب ڕێزببە ل گەل ئەوان)،...هتد. دیسان (132) كەسان (ستراتیژییەتێن دی) هەلبژارتینە و ب ئەڤی ڕەنگی: (40) كەسان (ڕستەیێن داخوازی) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (داخازێ ژ تە دكەین، هەمی مامۆستایان وەكی ئێك بڕێڤە ببە)، (هیڤیدكەین سەرەدەرییا خۆ ل گەل هەمی مامۆستایان وەكهەڤبكە)، (هیڤیدكەین یەكسانییێ بكاربهینە)، و(20) كەسان (ڕستەیێن گەفكرن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (ئەگەر تو جوداهییێ د ناڤبەرا مە ماموستایاندا بكەی، ئەم دێ ئەڤێ جهی هێلین)، (ئەگەر ڕێڤەبەر ل سەر ئەڤێ ڕەفتارێ یێ بەردەوامبیت دێ ڕێكارێن یاسایی بكارهینین)، (خیانەت بهێتە كرن دێ لایەنێن پەیوەندیدار ئاگەهداركەم)،...هتد و (12) كەسان (ڕستەیێن هۆشداری) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (هۆشدارییێ ددەمە تە جوداهی د ناڤبەرا مامۆستایاندا نەكە)، (یێ هۆشداربە ئەگەر تۆ ئەڤێ ڕەفتارێ بكەی، دێ بیتە ئەگەرێ دلمانا مامۆستایان ژ تە)، (هۆشدار ببە تو ب ئەڤی شێوەی ڕەفتارێ بكەی، دێ ڕەفتارێن كرێت ل بەرامبەری تە ژی هێنەكرن)،...هتد و هەروەسا (60) كەسان تێكەلكرنا ستراتیژییەتان بكارهینایە و ب ئەڤی ڕەنگی: (28) كەسان ڕستەیێن (ڕاگەهاندن و فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (مامۆستا جهێ ڕێزێنە، سەرەدەرییا خۆ باش بكە)، (هەمی مامۆستا وەكو ئێكن، ئەڤجا بەهایێ ئەوان بزانە)، (خودایێ مەزن یێ دادپەروەرە و حەز دادییێ دكەت، تۆ ژی یێ دادپەروەر ببە)...هتد و (16) كەسان ڕستەیێن (فەرمان و هۆشداری) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (ڕێزێ ل مامۆستایان بگرە و ئەز تە هۆشدار دكەم ژ ڕەفتارێن تە)، (یەكسانییێ بكاربهینە و هۆشداری خەمسارییان ببە دكاریدا)،...هتد و (8) كەسان ڕستەیێن (ڕاگەهاندن و فەرمانا نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (هەمی مامۆستا وەكی ئێكن، جوداهی د ناڤبەرا ئەواندا نەكە)، (مامۆستا گەلەك خۆ ماندی دكەت، بێ ڕێزیێ ل گەل ئەوان نەكە)، (پتریا مامۆستایان گازندە ل سەر تە هەنە، توژی ئەڤان ڕەفتارێن كرێت نەكە)،...هتد و(8) كەسان ڕستەیێن (فەرمانا نەرێ و فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوی: (ئەڤان ڕەفتارێن كرێت نەكە، ڕەفتارێن خۆ جوان بكە)، (جوداهیێ د ناڤبەرا مامۆستایاندا نەكە، ل سەر خۆ ببە و داد پەروەر ببە)، (بێ ڕێزیێ ل گەل مامۆستایان نەكە و جوان ڕەفتارێ بكە)،...هتد.

1-ڕێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (ڕاستە وخۆ) د هەلویستێ پێنجێدا: (64%).

ا- ڕستەیێن ڕاگەهاندنێ: (31%).

ب- ڕستەیێن فەرمان یێن نەرێ: (20%).

ج- ڕستەیێن فەرمان: (13%).

2- ڕێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (كلاسیكی – نە ڕاستەوخۆ) د هەلویستێ پێنجێدا: (2%).

أ- ڕستەیێن پێشبینیكرنێ: (2%).

3-ڕێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (نە كلاسیكی – نە ڕاستەوخۆ) د هەلویستێ پێنجێدا (1%).

أ- ڕستەیێن ئاماژەدان: (1%).

4- ڕێژەیا سەدییا (ستراتیژییەتێن دی) د هەلویستێ پێنجێدا: (33%).

ا- ڕستەیێن (داخوازی): (10%).

ب- ڕستەیێن (گەفكرن): (5%).

ج- ڕستەیێن (هۆشداری): (3%).

د- تێكەلكرنا ستراتیژییەتان: (15%).

3-6- هەلویستێ شەشێ: قوتابییەكێ هەڤالێ تە گەفەیان ل مامۆستا و قوتابیێن پۆلێ دكەت، شیرەتێ لێ بكە:

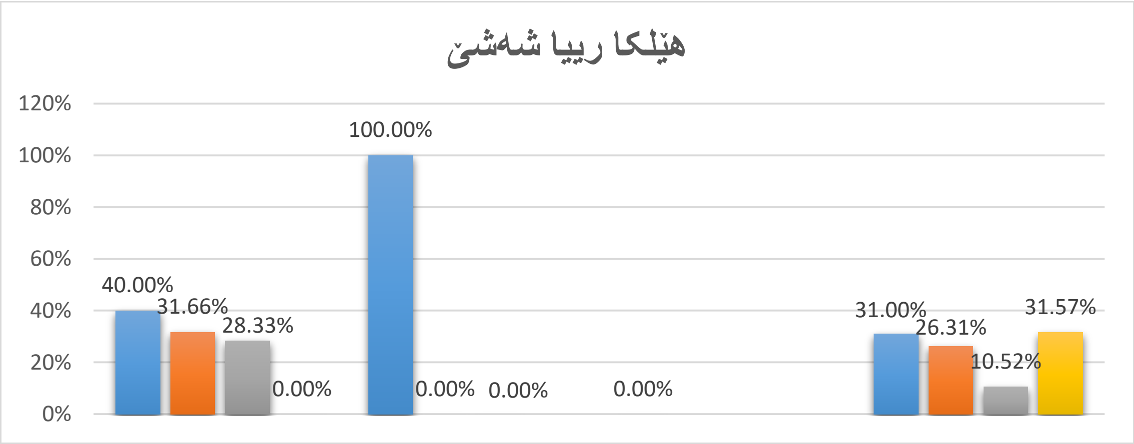

ستراتیذییەتێن دی	ستراتیذییەتا نەکلاسیکی و نە رِاستەوخۆ	ستراتیذییەتا کلاسیکی - نەرِاستەوخۆ	ستراتیذییەتا رِاستەوخۆ
داخوازی، طلەفکرن، هوشداری، تێکەلکرنا ستراتیذییەتان	ئامادەدان	تێشبینکرن، مەرجی، ترس	راطەهاندن، فەرمانا نەرا، فەرمان، راطەهاندن ل طەل کارا ئەنجامدانا
38%	0%	2 %	60 %

تیکرایا ئاخفتنکەرێن ئەڤی بارودۆخی ل سەری (400) کەس بوون کو (240) کەسان ستراتیژییەتا (راستەوخۆ) هەلبژارتییە و ب ئەڤی رەنگی: (96) کەسان (رستەیێن فەرمان یێن نەری) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (بێرێزییێ ل گەل مامۆستا و هەڤالێن خۆ نەکە)، (رەفتارێن کرێت ل گەل مامۆستا و هەڤالێن خۆ نەکە)، (شێوازێ گەفکرنێ ل گەل مامۆستاییێن خۆ بکارنەهینە)، و(76) کەسان (رستەیێن فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (رێزێ ل مامۆستا و هەڤالێن خۆ یێن قوتابی بگرە)، (رەفتارێن جوان ل گەل هەڤالێن خۆ بکاربهینە)، (یێ ب رەوشت ببە و جهێ خۆ بزانە)،...هتد و (68) کەسان (رستەیێن راگەهاندنێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەڤە قوتابخانەیە و جهێ زانینییە)، (قوتابی د پولێدا هەمی وەکی ئێکن و جهێ رێزێنە)، (مامۆستا ل جهێ دایك و بابێن مەنە)،...هتد و (8) کەسان ستراتیژییەتا (کلاسیکی – نەراستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤی رەنگی: (8) کەسان (رستەیێن پرس) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەرێ گەفکرن کارێ قوتابییێن ب رەوشتە؟)، (ئەڤ کارێ تو دکەی یێ دروستە؟)، (ئەڤ رەفتارێن تو دکەی دجوانن؟)،...هتد. دیسان (152) کەسان (ستراتیژییەتێن دی) هەلبژارتینە و ب ئەڤی رەنگی: (48) کەسان (رستەیێن گەفکرن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەگەر تو ل سەر ئەڤان کریاران یێ بەردەوام بی دێ تە کوژم)، (ئەگەر تو ئەڤان رەفتاران بکەی دێ تە سزادەم)، (ئەگەر تو گەفەیان بکەی دێ نمرێت تە ئینمەخوار)،...هتد و (40) کەسان (رستەیێن هۆشداری) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (تە هۆشدار دکەم تو ئەڤان کاران بکەی)، (هۆشدارییێ ل تە دکەم گەفەیان نەکە، چونکی دێ بۆ پاشەرۆژاتە یا خرابیت)، (ئەز هۆشدارییێ د دەمە تە ئەڤان کریاران دووبارە نەکەی)...هتد و (16) کەسان (رستەیێن داخوازی) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (داخوازێ ژ تە دکەم تو ئەڤان کاران ئەنجامنەدەی)، (هیڤیدکەم تو ئەڤان رەفتاران ل دەڤ خۆ نەهێلی)، (هیڤیدکەم شێوازێ گەفەیان بکارنەهینە)،...هتد و هەروەسا (48) کەسان تێکەلکرنا ستراتیژییەتان ب کارهینایە. ب ئەڤی رەنگی: (12)کەسان رستەیێن (فەرمان و فەرمانا نەرێ) هەابژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (رەفتارێن خۆ بگوهورە و گەفەیان ل مامۆستا و هەڤالێن خۆ نەکە)، (رێزێ ل خۆ بگرە وگەفەیان نەکە)، (بهایێ مامۆستا و

هەڤالێن خۆ بزانە و خۆ كێم نەكە)،...هتد و (12) كەسان ڕستەيێن (فەرمان و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئەڤان ڕەفتاران بهێلە، ئەگەر دێ تە سزا دەم)، (سەرەدەرييەكا باشتر بكاربينە، ئەگەر دێ هێيە دويرێئخستن)، (ئەڤان كارێن خراب بهێلە، ئەگەر دێ تە كوژم)،...هتد و (12) كەسان ڕستەيێن (ڕاگەهاندن و فەرمان) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (قوتابخانە جهێ خواندنێيە، لەورا دڤێت تو ژێ پێگيرييێ ب ڕێنمايێن قوتابخانێ بكەى)، (مامۆستا قوتابى فێرى خواندنێ و نڤيسينێ دكەت، لەورا خۆ ژ كارێن خراب دويربێخە)،...هتد و (4) كەسان ڕستەيێن (فەرمانا نەرێ و هۆشدارى) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئەڤان ڕەفتاران ئەنجامنەدە، ئەز تە هۆشداردكەم ژ ئەڤان ڕەفتارێن خراب)، (ئەڤان كاران نەكە ، يێ هۆشداربيە دێ ببيە ئەگەرێ تورەبوونا مامۆستايان)، (زێدەگاڤيێ نەكە، تە هۆشدار دكەم دا تووشى ئاريشان نەبى)،...هتد و (4) كەسان تێكەلكرنا هەردوو ستراتيژييەتێن (فەرمانا نەرێ و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (وە نەكە، ئەگەر دێ تە ژ قوتابخانێ كەمە دەر)، (ئەڤان كاران نەكە، ئەگەر دێ تە كوژم)، (نەخۆشيبيا بۆ مامۆستاييێن خۆ دروست نەكە، يان دێ تە ژ ناڤبەم)،...هتد و (4) كەسان ڕستەيێن (پرس و فەرمان) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئەرێ بێرێزى كارەكێ دروستە؟ ئەڤان كاران بهێلە)، (ئەرێ ئەڤ ڕەفتارێن تو دكەى دروستن؟ ئەڤان گەڤان بهێلە)، (ئەرێ ما ئەڤ ڕەفتارە يا دروستە؟ بەرێ تە ل خواندنا تە بيت)،...هتد.

1- ڕێژەيا سەدييا ستراتيژييەتا (ڕاستە وخۆ) د هەلويستێ شەشێدا: (%60).

ا- ڕستەيێن فەرمان يێن نەرێ(24%).

ب- ڕستەيێن فەرمان(%19).

ج- ڕستەيێن ڕاگەهاندنێ (%17).

2-ڕێژەيا سەدييا ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نە ڕاستەوخۆ) د هەلويستێ شەشێدا: (%2).

ا- ڕستەيێن پرس (%2).

3-ڕێژەيا سەدييا (ستراتيژييەتێن دى) د هەلويستێ شەشێدا: (%38).

ا- ڕستەيێن (گەفكرن): (%12).

ب- ڕستەيێن (هۆشدارى): (%10).

ج- ڕستەيێن (داخوازى): (%4).

د- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان: (%12).

3-7- هەلويستێ حەفتێ: ل دەمێ كوڕ و كچێن تە ماوەيەكێ درێژ ب ئاپپات و ياريێن ئەلكترۆنيڤە مژويل ببن، شيرەتێ ل ئەوان بكە كو دەست ژ ئەڤان كاران بەردەن:

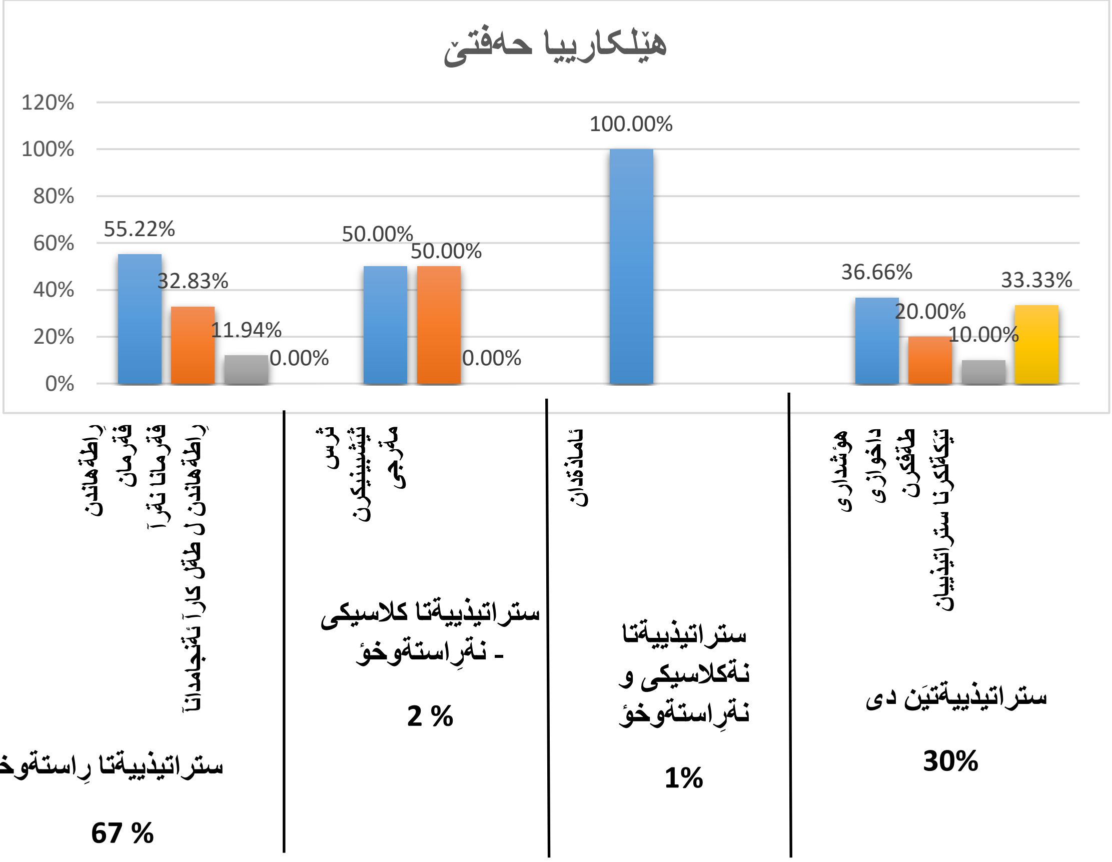

تێكرایا ئاخڤتنكەرێن ئەڤی بارودۆخی ل سەری (400) كەس بوون كو (268) كەسان ستراتیژییەتا(ڕاستەوخۆ) هەلبژارتییە و ب ئەڤی ڕەنگی: (148) كەسان ڕستەیێن (ڕاگەهاندن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (دێ خەتی ل زارۆكێن خۆ گرم و ماوەیەكی بۆ دەسنیشانكەم)، (دێ ب تشتەكێ ب مفاڤە مژویل كەم)، (دێ بەرێ ئەوان دەمە چالاكییەكا دی، دا خۆ پێ ژ بیرڤەكەن وەكو وەرزشێ)،...هتد و (88) كەسان (ڕستەیێن فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (دەستان ژ ئەڤان یارییان بەردە)، (دەمێ خۆ ڕێك بێخە)، (خۆ ب هندەك چالاكییێن باشترڤە مژویل بكە)،...هتد و (32) كەسان (ڕستەیێن فەرمان یێن نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (دەمێ خۆ هەمییێ ب یارییانڤە نەبوورینن)، (ڕۆژا خۆ هەمییێ ب ئایپاتانڤە نەبەن)، (وەختێ خۆ ب یاریێن ئەلكترۆنیڤە نەبەن)،...هتد و (8) كەسان ستراتیژییەتا (كلاسیكی – نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤی ڕەنگی: (4)كەسان (ڕستەیێن پرس) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (بۆچی تۆ دەمێ خۆ هەمییێ ب ئایپاتانڤە دبوورینی؟)، (بۆچی تۆ خۆ ب هندەك كارێن دیڤە مژویل ناكەی؟)،...هتد و(4) كەسان (ڕستەیێن پێشبینیكرن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (دبیت بۆتە باشتر بیت، تۆخۆ ب خواندنا خۆڤە مژویل بكەی)، (باشترە بۆتە تۆ دەمێ خۆ ڕێك بێخی، هندەك بۆ خواندنێ و هندەك بۆ یارییان وهندەك بۆ كارێن دی)، (یا باشتر ئەوە تۆ سەحكەیە تشتەكێ ب مفا بۆ پاشە ڕۆژاتە)،...هتد و(4) كەسان ستراتیژییەتا (نە كلاسیكی – نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤی ڕەنگی: (4) كەسان (ڕستەیێن ئاماژەدان) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (تە دڤێت ئەڤان یارییان بهێلی، مانە)، (تە دڤێت تۆ كەسەكێ سەركەڤتی بی و دەست ژ ئەڤان یارییان بەردەی، مانە)، (تە دڤێت تۆ هندەك كارێن باشتر بۆ پاشەڕۆژا خۆ بكەی، مانە)،...هتد. هەروەسا د ئەڤی بارودۆخیدا (120) كەسان (ستراتیژیەتێن دی) هەلبژارتینە و ب ئەڤی ڕەنگی: (44) كەسان (ڕستەیێن هۆشداری) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (یێ هۆشداربیە ژ گەلەك بكارهینانا ئەڤان ئامیران)، (هۆشدارییێ د دەمە تە بكارهینانا ئایپاتان دێ كارتێكرنێ ل سەر چاڤێن تە كەت)، (تە هۆشدار دكەم ژ گەلەك كاركرن ل سەر ئەڤان یارییێن ئەلكترونی، چونكی دێ زیانێن زانستی وكوشتنا دەمی دێ گەهینتە زارۆكێن تە)،...هتد و(24) كەسان (ڕستەیێن داخوازی) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (هیڤیدكەم تو خۆ فێری دابەشكرنا دەمی بكەی)، (داخوازێ ژ تە دكەم، خۆ ب ئەڤان تشتانڤە مژویل نەكە)، (داخوازێ ژ تە دكەم، تۆ ڕۆژا خۆ هەمییێ ب ئەڤان تشتێن خرابڤە نەبەی)،...هتد و (12) كەسان (ڕستەیێن گەفكرن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (ئەگەر تۆ گەلەك ئەڤان یارییان بكاربهینی دێ شكێنم)، (دەمێ خۆ ڕێكبێخە ئەگەر دێ تە سزا دەم)، (دەست ژ ئەڤان كارێن خراب بەردە ئەگەر دێ تە ژناڤبەم)،...هتد و هەروەسا (40) كەسان تێكەلكرنا ستراتیژییەتان بكارهینایە و ب ئەڤی ڕەنگی: (16)كەسان ڕستەیێن (هۆشداری و فەرمانا نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (ئەز تە هۆشدار دكەم ژ گەلەك بكارهینانا ئەڤان یارییان و دەمێ خۆ هەمییێ ب ئەڤان كارانڤە نەبوورینە)، (یێ هۆشداری بابەتێن خۆ یێن خواندنێ ببە و ئەڤان یارییان نەكە)، (یێ هۆشداربیە و تە هاژ دەمێ خۆ هەبیت و ئەڤان یارییان گەلەك نەكە)،...هتد و(12) كەسان ڕستەیێن (ڕاگەهاندن و فەرمان) بكارهینانە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (خواندن و زانین ڕووناهییا چاڤانە، تۆژی دەست ژ ئەڤان یارییان بەردە)، (ساخلەمییا تە ماف یێ ل سەر تە هەی، ئەڤجا گەلەك گرنگییێ ب ساخلەمییا خۆ بدە)، (ئەڤ ئامیرێن ئەلكترونی بۆ مفا وەرگرتنێ یێن هاتینە دروستكرن، لەورا ئەڤان ئامیران بۆ كارێن باش بكاربهینە)،...هتد و (12) كەسان ڕستەیێن (فەرمان و فەرمانا نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربڕینێن ئەوێ: (دەمێ خۆ ڕێك بێخە و ئەڤان یارییان گەلەك نەكە)، (دەست ژ ئەڤان یارییان بەردە و دەمێ خۆ هەمییێ نەكوژە)، (ئەڤێ یاریێ بەس بكە و خواندنا خۆ پشت گوە نەهاڤێژە)،...هتد.

1-ڕێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (ڕاستە وخۆ) د هەلویستێ حەفتێدا: (67%).

أ- ڕستەیێن ڕاگەهاندنێ (37%).

ب- ڕستەیێن فەرمان (22%).

ج - ڕستەیێن فەرمان یێن نەرێ (8%).

2- ڕێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (كلاسیكی – نە ڕاستەوخۆ) د هەلویستێ حەفتێدا: (2%).

أ - ڕستەیێن پرس (1%).

ب - ڕستەیێن پێشبینیكرن (1%).

1-ڕێژەیا سەدییا ستراتیژییەتا (نەكلاسیكی و نە ڕاستەوخۆ) د هەلویستێ حەفتێدا: (1%).

3- ڕستێن ئاماژەدان (1%).

4-ڕێژەیا سەدییا (ستراتیژیەتێن دی) د هەلویستێ حەفتێدا: (30%).

ا- ڕستەیێن (هۆشداری): (11%).

ب- ڕستەیێن (داخوازی): (6%).

ج- ڕستەیێن (گەفكرن): (3%).

د- تێكەلكرنا ستراتیژییەتان: (10).

8-3- هەلویستی هەشتێ: ل دەمێ برایێ تە سەرەدەرییەكا نەخۆش ل گەل خێزانا خۆ بكەت، شیرەتێ لێ بكە:

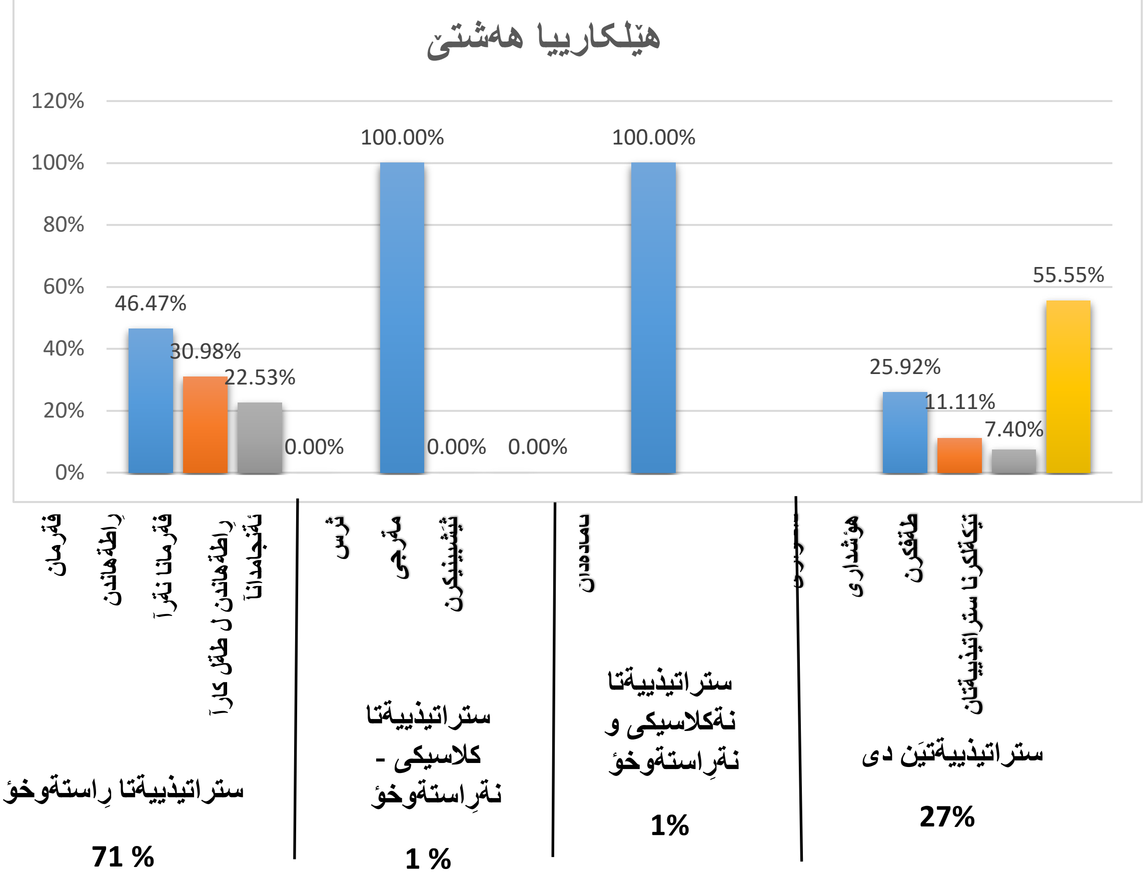

تێكرایا ئاخڤتنكەرێن ئەڤێ بارودۆخی ل سەری (400) كەس بوون كو (284) كەسان ستراتیژییەتا (ڕاستەوخۆ) هەلبژارتینە و ب ئەڤێ ڕەنگێ: (132) كەسان (ڕستەیێن فەرمان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ:(ئارامببە و ڕێزێ ل خێزانا خۆ بگرە)، (یەكسانییێ بكاربهینە ل گەل خێزانا خۆ)، (باشییێن ئەوان مەزن بكە و خرابیێن ئەوان بچویك بكە)،...هتد و (88)كەسان (ڕستەیێن ڕاگەهاندنێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (خێزانا تە ڕوناهییا ژیانا تەیە)، (خێزانا تە ژیانا تە تمامدكەت)، (دێ خێزانا خۆ شیرەتكەم، بۆ ڕەفتارێن باش)،...هتد و (64)كەسان (ڕستەیێن فەرمانا نەرێ) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ڕەفتارێن كرێت ل گەل خێزانا خۆ نەكە)، (ڕەوشتێن كرێت ل گەل خێزانا خۆ بكار نەهینە)، (ئەڤان ڕەفتاران دووبارە نەكەڤە)،...هتد و(4) كەسان ستراتیژییەتا (كلاسیكی – نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتییە و ب ئەڤێ ڕەنگێ: (4)كەسان (ڕستەیێن پرس) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (بۆچی تو ئەڤێ ڕەفتارێ ل گەل خێزانا خۆ دكەی؟)، (ئەرێ ئەڤ سەرەدەرییا تو ل گەل مالا خۆ دكەی یا دروستە؟)، (ئەرێ ماتو نزانی خێزانا تە خۆشی و ئارامییا مالا تەیە؟)،...هتد و ((4) كەسان ستراتیژییەتا (نە كلاسیكی و نەڕاستەوخۆ) هەلبژارتییە و ب ئەڤێ ڕەنگێ (4) كەسان (ڕستەیێن ئاماژەدان) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ (تە دڤێت تو ڕەفتارێن باشتر ل گەل خێزانا خۆ بكەی، مانە)، (تو حەسدكەی خێزانا تە ژ تە د ڕازیین، مانە)، (تە دڤێت توخۆ توشی ئاریشەیان نەكەی، مانە)،...هتد. دیسان د ئەڤێ بارودوخیدا (108) كەسان (ستراتیژییەتێن دی) هەلبژارتینە و ب ئەڤێ ڕەنگێ: (28) كەسان (ڕستەیێن داخوازی) بكارهینانە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (داخوازێ ژ تە دكەم تو ڕێزێ ل خێزان و مالا خۆ بگری)، (هیڤیدكەم تو سەرەدەرییەكا جوانتر ل گەل خێزانا خو بكەی)، (داخوازێ ژ تە دكەم، ڕەفتارێن خۆ ل گەل خێزانا خۆ بگۆهوری)،...هتد و (12) كەسان (ڕستەیێن هۆشداری) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (تە هۆشداری سەرەدەرییا تە یا خراب دكەم)، (هۆشداری ڕەفتارێن خۆ ببە ل گەل خێزانا خۆ)، (یێ هۆشدار ببە، ئارامییا مالا خۆ تێكنەدە)...هتد و (8) كەسان (ڕستەیێن گەفكرن)ێ هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ئەگەر تو یێ بەردەوامبی ل سەر ئەڤان ڕەفتاران دێ مالا تە بجە هێلم)، (ئەگەر تو ئەڤێ ڕەفتارێ نەهێلی ئەز دێ پولیسان ئاگەهدار كەم)،(ئەگەر تو هەر بۆ مالا خۆ نەخۆش كەی، دێ تە كوژم)،...هتد و هەروەسا (60) كەسان تێكەلكرنا ستراتیژییەتان بكارهینایە و ب ئەڤێ ڕەنگێ: (12) كەسان ڕستەیێن (ڕاگەهاندن و گەفكرن) هەلبژارتینە و ژ دەربرینێن ئەوێ: (ڕەفتارێن جوان ل گەل خێزانێ دێ بیتە ئەگەرێ سەركەڤتنێ، ئەگەر تو ڕەفتارێن خەلەت بكەی، ئەز دێ تە كوژم)، (برا خێزان گەلەك یا گرنگە، ئەگەر تو ڕەفتارێن باش ل گەل نەكەی دێ هەڤالینیا تە هێلم)، (خێزانا تە سەرەدەرییەكا باش ل گەل تە دكەت، ئەڤان ڕەفتارێن خراب بهیلە ئەگەر دێ ژ تە تورەبم)،...هتد

و(8) كەسان ڕستەيێن (ڕاگەهاندن و فەرمان) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (خێزان خۆشى و ئارامیێى بۆ مالا تە پەيدا دكەت، ئەڤجا ڕێزێ ل خێزانا خۆ بگرە)، (ڕێزگرتن ئەركەكێ مرۆڤايەتييە، توژى ب ئەڤى ئەركێ ڕابە)، (خێزانا تە زارۆكێن تە پەروەردە دكەت، قەدرێ ئەوێ بگرە)،...هتد و(8) كەسان ڕستەيێن (فەرمان و هۆشدارى) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ڕێزێ ل خێزانا خۆ بگرە، يێ هۆشداربە دێ تووشى ئاريشەيان بى)، (د سەرەدەريكرنا خۆدا يێ هێمن و سەرخۆ بە و تە هۆشدار دكەم دێ ئارامیيا مالا تە تێكچيت)، (ڕەفتارێن باش ل گەل خێزانا خۆ بكە، هۆشدارييێ ل تە دكەم ژ ڕەفتارێن خراب)،...هتد و (8) كەسان ڕستەيێن (داخوازى و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (هيڤيدكەم قەدرێ خيزانا خۆ بزانە، ئەگەر دێ تە ژ ناڤبەم)، (هيڤى ژ تە دكەم ئەڤێ سەرەدەرييێ بهێلە، ئەگەر دێ تە سوژم)، (داخوازێ ژ تە دكەم، تۆ كەسەكێ ب ڕێز بى ئەگەر دێ تە ژ مال كەمە دەر)،...هتد و(8) كەسان ڕستەيێن (فەرمان وفەرمانا نەرێ) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ل سەر خۆ ببە و بێرێزييێ ل گەل خێزانا خۆ نەكە)، (بۆ خێزانا خۆ خۆش بكە و ئەڤان ڕەفتارێن كرێت نەكە)، (سەرەدەريێەكا باش ل گەل خێزانا خۆ بكە و بێ ڕێزييێ بەرامبەرى ئەوان نەكە)،...هتد و(8) كەسان ڕستەيێن (فەرمان و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (يێ باش ببە ل گەل خێزانا خۆ يان ئەز دێ ژ تە تۆرەبم)، (سەرەدەرييا خۆ ل گەل خێزانا خۆ باشتر لێبكە يان دێ تە سزا دەم)، (خۆ چێبكە، ئەگەر دێ دونيايێ ب سەرێ تە دا ئينمە خوار)...هتد و(4) كەسان ڕستەيێن (فەرمانا نەرێ و گەفكرن) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (ئاراميیا مالا خۆ تێكنەدە، ئەگەر ئەز دێ تە ژ ناڤبەم)، (ئەگەر تۆخۆ نەكەيە مرۆڤ، ئەز دێ مالاتە خراب كەم)، (سەرەدەرييەكا نەخۆش ل گەل مالا خۆ نەكە، ئەگەر دێ تە سزا دەم)،...هتد و(4) كەسان ڕستەيێن (فەرمانا نەرێ وهۆشدارى) هەلبژارتينە و ژ دەربرينێن ئەوێ: (خۆ تورە نەكە وڕەفتارێن خراب ئەنجامنەدە، تە هۆشداردكەم ژ ڕەفتارێن خەلەت)، (بێ ڕێزييێ ل بەرامبەر خێزانا خۆ نەكە و يێ هۆشداربە دێ ئاراميیا مالا خۆ تێكدەى)، (يێ بێ ڕەوشت نەبە ل گەل مالا خۆ و يێ هۆشدارى دويربوونا خۆبە ژ دايك و باب و خێزانا خۆ)،...هتد.

1-ڕێژەيا سەديیا ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) د هەلويستێ هەشتێدا: (71%).

أ- ڕستەيێن فەرمان (33%).

ب- ڕستەيێن ڕاگەهاندن (22%).

ج- ڕستەيێن فەرمان يێن نەرێ (16%).

2-ڕێژەيا سەديیا ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نە ڕاستەوخۆ) د هەلويستێ هەشتێدا: (1%).

أ- ڕستەيێن پرس (1%).

3-ڕێژەيا سەديیا ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى يا نە ڕاستەوخۆ) د هەلويستێ هەشتێدا: (1%).

ا- ڕستەيێن ئاماژەدان (1%).

4-ڕێژەيا سەديیا (ستراتيژييەتێن دى) د هەلۆيستێ هەشتێدا: (27%).

ا- ڕستەيێن (داخوازى): (7%).

ب- ڕستەيێن (هۆشدارى): (3%).

ج- ڕستەيێن (گەفكرن): (2%).

د- تێەلكرنا ستراتيژييەتان: (15%).

پشتى ڕێژەيا سەديیا هەر ستراتيژييەتەكا بكارهاتى د هەر هەلويستەكيدا هاتييە دياركرن، د خشتەيێ ل خوارێدا دێ هەول هێتە دان ڕێژەيا گشتييا هەر ستراتيژييەكا شيرەتێ د سەرجەمێ (8) هەلويستاندا بهێتە دياركرن. ب ئەڤى ڕەنگى ل خوارێ دياركرى:

ستراتيژييەتێن سەرەكى	ستراتيژيەتێن لاوەكى	هەلويستێ(1)	هەلويستێ(2)	هەلويستێ(3)	هەلويستێ(4)	هەلويستێ(5)	هەلويستێ(6)	هەلويستێ(7)	هەلويستێ(8)	ڕێژەيا سەدى د سەرجەم هەلويستاندا
ستراتيژييەتێن ڕاستەوخۆ	**ڕاگەهاندن**	-	**%20**	**%40**	**%22**	**%31**	**%17**	**%37**	**%22**	**%23,62**
	فەرمان	**%30**	**%20**	**%31**	**%51**	**%13**	**%19**	**%22**	**%33**	**%27,37**
	فەرمانا نەرێ	**%11**	**%24**	**%2**	**%3**	**%20**	**%24**	**%8**	**%16**	**%13,5**
	ڕاگەهاندن ل گەل كارێ نەنجامدانێ	**%2**	**%2**	-	-	-	-	-	-	**%0,5**
ستراتيژييەتا كلاسيكى – نەڕاستەوخۆ	**مەرجى**	**%21**	-	-	-	-	-	-	-	**%2,62**
	پێشبينيكرن	**%3**	-	-	**%1**	**%2**	**%2**	**%1**	-	**%1,12**

	پرس	%2	%3	-	-	-	-	%1	%1	0,87
ستراتیژییەتا نە كلاسیكی ونەڕاستەوخۆ	ئاماژەدان	%1	-	-	-	%1	-	%1	%1	0,5
ستراتیژییەتێن دی	گەفكرن	%8	%8	%5	%2	%5	%12	%3	%2	%5,62
	هۆشداری	%3	-	%2	-	%3	%10	%11	%3	%4
	داخوازی	%11	%7	%6	%15	%10	%4	%6	%7	%8,25
	تێكەلكرنا ستراتیژییەتان	%8	%16	%14	%6	%15	%12	%10	%15	12%
سەرجەم		%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%100	%99,97

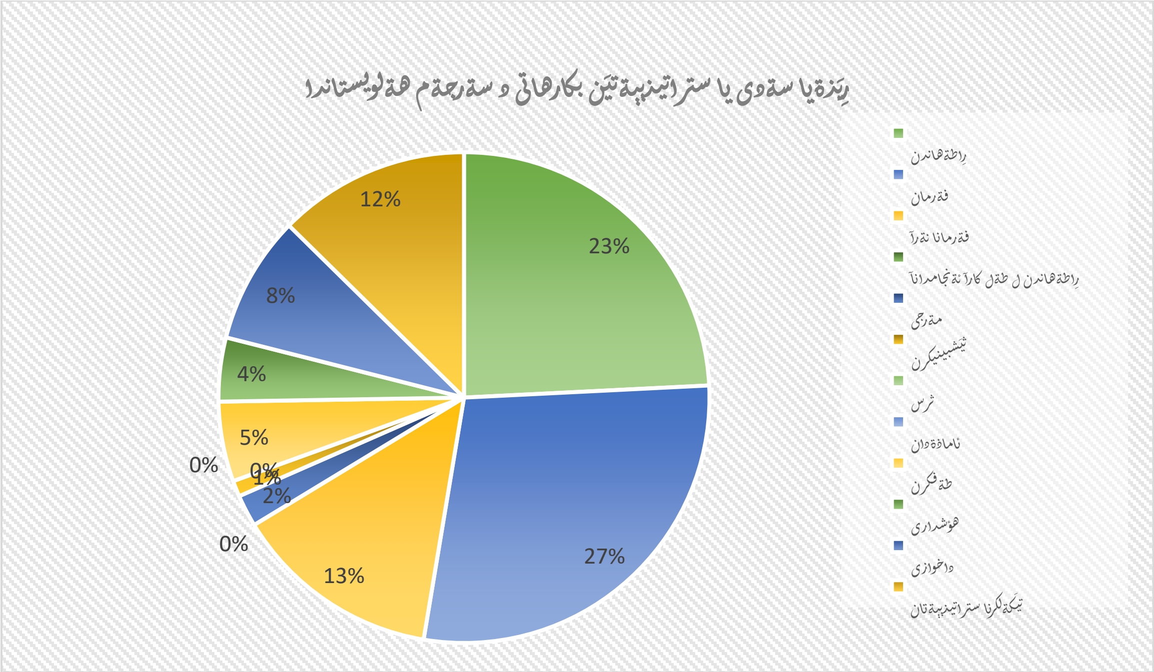

ئەنجام

ئەڤ ڤەكۆلینە گەهشتییە چەند ئەنجامان. د شیاندایە گرنگترین ئەنجام د ئەڤان خالاندا بهێتە دیاركرن:

1- هەر سێ جۆرێن ستراتیژییەتێن شیرەتێ یێن (مارتینیز – فلۆر)ی دەستنیشانكرین د ستراتیژییەتێن شیرەتێ ل دەڤ ئاخڤتنكەرێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهوكێ د ناڤ هەمی هەلویستێن هەلبژارتیدا دهێتە دیتن. ئەوژی ئەڤەنە: (ستراتیژیەتا ڕاستەوخۆ، ستراتیژییەتا كلاسیكی – نەڕاستەوخۆ، ستراتیژییەتا نەكلاسیكی و نەڕاستەوخۆ).

2-ژبلی جۆرێن ستراتیژییەتێن شیرەتێ ئەوێن (ماتینیز – فلۆر)ی دەستنیشانكرین، چەند ستراتیژییەتێن دی یێن تایبەت ب ئاخڤتنكەرێن دەڤۆكا دهۆكێڤە هاتینە بكارهینان. وەكو: (ستراتیژییەتێن داخوازی، گەفكرن، هۆشداری، تێكەلكرنا ستراتیژییەتان)و ئەڤ هەر(4) ستراتیژییەتێن هە مە ب ناڤێ(ستراتیژییەتێن دی) ب ناڤكریە .

3-د هەر (8) هەلويستێن ل خوارێدا كو ستراتيژيەتێن شيرەتێ يێن تێدا هاتينە بكارهينان ڕێژەيا ئەوان يا سەدى ب ئەڤى ڕەنگييە:

1- د هەلويستێ تو وەك مامۆستا، بەردەوام قوتابييەكێ تە/ قوتابييەكا تەدرەنگ دهێتە دەوامێ. ئەڤ ستراتيژييەتە هاتينە بكارهينان:

ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (43%): (1- فەرمان(69.76%). 2- فەرمانا نەرێ(25.58%). 3- ڕستێن ڕاگەهاندنێ ل گەل كارێ ئەنجامدانێ (4.65%).

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكى - نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (26%): (1-مەرجى(80.76%). 2- پێشبينيكرن(11.53%). 3- شێوەى پرس(7.69%).

سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى و نەڕاستەوخۆ) د ئەڤى هەلويستيدا (1%): (1- ئاماژەدان(100%).

چار: ستراتيژييەتێن دى (30%): (1- داخوازى (36.66%). 2- گەفكرن(26.66%). 3- هۆشدارى (10%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(26.66%).

2- د هەلويستێ ل دەمێ قوتابييەكێ تە/قوتابييەكا تە گازندە گەلەك ل سەر هەبن كو هەڤالێن خۆ يێن قوتابى تورە دكەت و سەرەدەرييەكا باش ل گەل ئەوان نەكەت :

ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (66%): (1- فەرمانا نەرێ(36.36%). 2- فەرمان(30.30%).3- ڕاگەهاندن(30.30%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ئەنجامدانێ(3.03%).

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (3%): (1- پرس(100%). 2- مەرجى (0.00%). 3- پێشبينيكرن(0.00.)%

سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى و نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (0%).

چار: ستراتيژييەتێن دى (31%): (1- داخوازى (22.58%). 2- گەفكرن(25.80%). 3- هۆشدارى (0.00%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(51.61%).

3- د هەلويستێ ل دەمێ قوتابييەك بێ سەروبەر بهێتە قوتابخانەێ و چ پێگيرييێ ب ڕێنماييێن قوتابخانەێ نەكەت ژ لايێ ل بەركرنا جلوبەرگ و هێنانا پەرتووك و ئەركان: ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (73%): (1- ڕاگەهاندن(54.79%). 2- فەرمان (42.46%). 3- فەرمانا نەرێ(2.73%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ڕاگەهاندنێ(0 %).

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (0 %).

سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى و نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (0 %).

چار: ستراتيژييەتێن دى (27%): (1- داخوازى (22.22%). 2- گەفكرن(18.51%). 3- هۆشدارى (7.40%) 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(51.85%).

4-د هەلويستێ ل دەمێ قوتابى گازندەيان ژ وانەگوتنا ئێك ژ هەڤالێن تەيێ مامۆستا دكەن :

ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (76%): (1- فەرمان(67.10%). 2- ڕاگەهاندن(28.94%). 3- فەرمانا نەرێ(3.94%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ئەنجامدانێ(0 %)

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (1%): (1- پێشبينيكرن(100.00%). 2- مەرجى(0.00%). 3- پرس(0.00.)%

سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى و نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (0%)

چار: ستراتيژييەتێن دى (23%): (1- داخوازى (65.21%). 2- گەفكرن(8.69%). 3- هۆشدارى (0.00%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(26.08%).

5- د هەلويستێ ل دەمێ ڕێڤەبەرێ قوتابخانەيێ يان سەرۆك پشكەكێ زانستى جوداهييێ دناڤبەرا مامۆستاياندا بكەت كو ئەڤ ڕەفتارە بۆ مامۆستا و هەڤالێن ل گەل تە ياخۆش نەبيت:

ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (64%): (1- ڕاگەهاندن(48.43%). 2- - فەرمانا نەرێ(31.25%).3-فەرمان(20.31%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ڕاگەهاندنێ(0%).

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (2%): (1- پێشبينيكرن(100%). 2- مەرجى (0.00%). 3- پرس(0%).

سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى و نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (1%): (1- ئاماژەدان(100.00%).

چار: ستراتيژييەتێن دى (33%): (1- داخوازى (30.30%). 2- گەفكرن(15.15%). 3- هۆشدارى (9.09%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(45.45%).

6-د هەلويستێ قوتابييەكێ هەڤالێ تە گەفەيان ل مامۆستا و قوتابييێن پۆلێ دكەت:

ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (60%) : (1- فەرمانا نەرێ(40.00%). 2- فەرمان(31.66%). 3- ڕاگەهاندن(28.33%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ڕاگەهاندنێ(0%).

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكى – نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (2%): (1- پرس(100.00%). 2- مەرجى (0.00%). 3- پێشبينيكرن(0.00.)%

سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكى و نەڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (0%).

چار: ستراتيژييەتێن دى (38%): (1- گەفكرن (31.00%). 2- هۆشدارى(26.31%). 3- داخوازى (10.52%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(31.57%).

7-د هەلويستێ ل دەمێ كوڕ و كچێن تە ماوەيەكێ درێژ ب ئايپات و ياريێن ئەلكترۆنيڤە مژويل بن:

ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤى هەلويستيدا (67%) : (1- ڕاگەهاندن(55.22%). 2- فەرمان(32.83%). 3- فەرمانا نەرێ(11.94%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ڕاگەهاندنێ(0%).

دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكی – نەڕاستەوخۆ) د ئەڤی هەلويستيدا (2%): (1-پرس(50.00%). 2- پێشبينيكرن(50.00%). 3- مەرجی(0.00 .%)
سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكی و نەڕاستەوخۆ) دئەڤی هەلويستيدا (1%): (1-ئاماژەدان(100.00%).
چار: ستراتيژييەتێن دی (30%): (1- هۆشداری (36.66%). 2- داخوازی(20.00%). 3- گەفكرن (10.00%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(33.33 %).
8-د هەلويستێ ل دەمێ برايێ تە سەرەدەرييەكا نەخۆش ل گەل خێزانا خۆ بكەت: ئێك: ستراتيژييەتا (ڕاستەوخۆ) دئەڤی هەلويستيدا (71%): (1-فەرمان(46.47%). 2- ڕاگەهاندن(30.98%). 3-فەرمانا نەرێ(22.53%). 4- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ڕاگەهاندنێ(0%).
دوو: ستراتيژييەتا (كلاسيكی – نەڕاستەوخۆ) دئەڤی هەلويستيدا (1%): (1-پرس(100.00%). 2- مەرجی(0.00%). 3- پێشبينيكرن(0.00.(%
سێ: ستراتيژييەتا (نەكلاسيكی و نەڕاستەوخۆ) دئەڤی هەلويستيدا (1%): (1- ئاماژەدان(100.00%)
چار: ستراتيژييەتێن دی (27%): (1- داخوازی (25.92%). 2- هۆشداری(11.11%). 3- گەفكرن (7.40%). 4- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(55.55%).
4- د سەرجەم هەلويستێن دياركريدا، ئانكو د هەر(8) هەلويستاندا، ستراتيژييەتا (فەرمان) ب زێدەترين ڕێژە هاتييە بكارهينان. ئەوژی ب ڕێژەيا (27,37%)، ئەڤەژی ژبەر هندێيە كو شيرەت گەلەك جاران كردەيا تێكچوونا ڕۆخسارێ گوهدارييە و ب شێوەيێ فەرمان دهێتە پێشكێشكرن و ستراتيژييەتا (ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ئەنجامدانێ) و (ئاماژەدان) ب هەمان كێمترين ڕێژە هاتينە بكارهينان. ئەوژی ب ڕێژەيا (0.5%) و ئەڤەژی ژبەر هندێيە كو كێم جاران شيرەت نابيتە ئەگەرێ تێكچوونا ڕۆخسارێ گوهداری، لەورا گەلەك كێم ب شێوەيێ ڕاگەهاندن و ئامەژدان هاتييە بكارهينان. هەروەسا ڕێژەيا سەدييا بكارهينانا ستراتيژييەتێن شيرەتێ د هەر (8) هەلويستاندا. ب ئەڤی ڕەنگی ل خوارێيە:
1-ستراتيژييەتێن ڕاستەوخۆ:ا- ڕاگەهاندن (23,62%) .ب- فەرمان (27,37%).ج- فەرمانا نەرێ (13,5%) .د- ڕاگەهاندن ل گەل كارێ ئەنجامدانێ (0,5%).
2-ستراتيژييەتا كلاسيكی – نەڕاستەوخۆ:ا- مەرجی (2,62%).ب- پێشبينيكرن(1,12%).ج- پرس (.%0,87)
3-ستراتيژييەتا نەكلاسيكی و نەڕاستەوخۆ:ا- ئاماژەدان (.%0,5)
4-ستراتيژييەتێن دی:ا- گەفكرن(5,62 .%). ب- هۆشداری(4%).ج- داخوازی(8,25 %). د- تێكەلكرنا ستراتيژييەتان(12%).

ژێدەر

أ- ب زمانێ كوردی:

شێرزاد سەبری عەلی (2020)، شرۆڤەكرنا گوتارێ، چاپا ئێكێ، ژ وەشانێن پەرتووكخانەيا موكسی، دهۆك.

و دلڤين خالد باپير(2021)، زمان و هۆشداريكرن، ژ وەشانێن پەرتووكخانەيا گازی، دهۆك.

قەيس كاكل توفيق(1995)، جۆرەكانی ڕستە و تيۆری كردە قسەيەكان، نامەی ماستەر، كۆليژی ئاداب، زانكۆی سەلاحەددين.

لقمان فەريق سليمان(2020)، كردەيا گەفكرنێ د زمانێ هۆزانێدا(ديوانا باغێ كوردا وەك نموونە)، ناما ماستەرێ، كۆليژا پەروەردا بنيات، زانكۆيا دهۆك.

ب - ب زمانێ عەرەبی:

هادی نعمان الهيتی(1988)، ثقافه الاطفال، المجلس الوطنی للثقافة الفنون و الاداب، الكويت.

ج- ب زمانێ ئينگليزی:

Al-Jabali ,Mohammad(2017). Advice Strategies Employed by Arab and American Teachers: A Cross-cultural Study. Available at: https://www.researchgate.net/publication/278173172

Austin, J. L. (1962). How to Do Things with Words. Oxford: Oxford University Press.

Boumeester, O. (2010). Economic Advice and Rhetoric: Why do Consultants Perform better than Academic Advisors? Massachusetts: Edward Elgar Publishing.

Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge University Press, Cambridge.

Farnia ,Maryam (2014) .ADVICE STRATEGIES IN ENGLISH BY MALAY UNIVERSITY STUDENTS. International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World. Volume 5 (3), March 2014; 426---438.

Goldsmith, D.J.& Fitch, k. (1997). The normative context of advice as social support Human Communication Research, (4) 454- 476. Dol: 10.1111/ j.1468.1997.tb00406.x

Hinkel, E. (1997). 'Appropriateness of Advice: DCT and Multiple Choice Data'. Applied Linguistics, vol. 18, No.1. Oxford: Oxford University Press.

Jenetto Gyunia and Hanafi(2019) . Speech Act of Advice and Its Social Variables as Acquired by Senior Students of English Department of Andalas University in 2019. VIVID: JOURNAL OF LANGUAGE AND LITERATURE - VOL. 8 NO. 2 (2019)

Leech. (1983). Principles of Pragmatics. London: Longman.

Longman dictionary of contemporary English.Summers, Della (2003).
Mifflin, Houghton. 2003. Dictionary of the English Language. Taken from Http://www. the Free dictionary. Com/ promise, accessed on September 3rd 2016.
Martinez-Flor, A. 2003. Non-native speakers' production of advice acts: The effects of proficiency. RESLA, 16, 139-153.
Matsumura, S., 2001. Learning the rules for offering advice: A qualitative approach to second language socialization. Language Learning, 51 (4), 635-79.
Nakagawa, J., & Nishimura, T. (1998). Cross Over: Communicative Writing Skills. Tokyo: Sansyusha.
Searle, J. R. (1969). Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge: Cambridge University Press.
Widiana ,Yuli , Marmanto and Sumarlam,Sri (2017) A CROSS CULTURAL PRAGMATICS STUDY OF ADVICE GIVING SPEECH ACT IN FRIENDSHIP DOMAIN IN JAVANESE CULTURE AND AMERICAN CULTURE. Proceedings of SOCIOINT 2017- 4th International Conference on Education, Social Sciences and Humanities 10-12 July 2017- Dubai, UAE
Wierzbicka, A. (1987). English speech act verbs: A semantic dictionary. Academic Press.
https://simoncann.com/wotl/giving-advice/
Gabrielle Sloss .https://medium.com/prime-movers-lab/giving-advice-vs-offering-suggestions

ڕاپرسی

ئەڤ ڕاپرسییە هاتییە دروستكرن ژبۆ ئاخفتنكەرێن زمانێ كوردی یێن سەنتەرێ دەڤۆكا دهۆكێ كو ب كریارا شیرەتێ د چەند هەلویستێن جیاوازدا ڕابن، لەورا ئەوێ هزرێ بكە كو بەرسڤێن تە هەر وەكو ئاخفتنا ڕاستەقینەیا تە بن یا كو د ژیانا ڕۆژانەدا بكاردهینی:

ڕەگەز　　　أ- نێر　　　ب- مێ

ل خوارێ دێ داخوازێ ژ هەوە هێتەكرن، ب پێڕابوونا شیرەتێ (8) هەلویستێن جیاواز هیڤییە ب شێوەیەكێ ڕاستەقینە شیرەتان دیاربكە:

1- هەلویستێ ئێكێ: تۆ وەك مامۆستا، بەردەوام قوتابییەكێ تە/قوتابییەكا تە درەنگ دهێتە دەوامێ، تۆ دێ چ شیرەتێ دەیێ؟

تۆ.........................:

2-هەلویستێ دووێ: ل دەمێ قوتابییەكێ تە/ قوتابییەكا تە گازندە گەلەك ل سەرهەبن كو هەڤالێن خۆ یێن قوتابی تۆرە دكەت و سەرەدەرییەكا باش ل گەل ئەوان نەكەت، شیرەتێ لێ بكە.

تۆ.........................:

3-هەلویستێ سێیێ: ل دەمێ قوتابییەك بێ سەروبەر بهێتە قوتابخانەیێ و چ پێگیرییێ ب ڕێنمایێن قوتابخانەیێ نەكەت ژ لایێ ل بەركرنا جلوبەرگ و هینانا پەرتووك و ئەركان. دێ چەوا شیرەتێ لێ كەی؟

تۆ.........................:

4- هەلویستێ چارێ: ل دەمێ قوتابی گازندەیان ژ وانەگوتنا ئێك ژ هەڤالێن تەیێ مامۆستا دكەن. شیرەتێ ل هەڤالێ خۆ یێ مامۆستا بكە.

تۆ.........................:

5-هەلویستێ پێنجێ: ل دەمێ ڕێڤەبەرێ قوتابخانەیێ یان سەرۆك پشكەكێ زانستی جوداهییێ د ناڤبەرا مامۆستایاندا بكەت كو ئەڤ ڕەفتارە بۆ مامۆستا و هەڤالێن ل گەل تە یاخۆش نەبیت. تۆ وەك مامۆستا دێ چەوا شیرەتێ ل ڕێڤەبەری یان سەرۆك پشكێ كەی؟

تۆ.........................:

6- هەلویستێ شەشێ: قوتابییەكێ هەڤالێ تە گەفەیان ل مامۆستا و قوتابیێن پۆلێ دكەت، شیرەتێ لێ بكە.

تۆ.........................:

7-هەلویستێ حەفتێ: ل دەمێ كوڕ و كچێن تە ماوەیەكێ درێژ ب ئایپات و یاریێن ئەلكترۆنیڤە مژویل ببن، شیرەتێ ل ئەوان بكە كو دەست ژ ئەڤان كاران بەردەن.

تۆ.........................:

8-هەلویستی هەشتێ: ل دەمێ برایێ تە سەرەدەرییەكا نەخۆش ل گەل خێزانا خۆ بكەت، شیرەتێ لێ بكە.

تۆ.........................:

استراتيجيات النصيحة لدى ناطقي مركز مدينة دهوك

الخلاصة

تعد النصيحة من المواضيع المهمة التي تستخدم في اللغة بشكل عام و في التداولية اللغوي بشكل خاص و خاصةً في مجال أفعال الكلام اللغوية. هذا البحث الموسوم: (استراتيجيات النصيحة لدى ناطقي مركز مدينة دهوك) يحاول ان يرصد استراتيجيات النصيحة في ثمانية مواقف مختلفة و يهدف الى معرفة النسبة المؤية للاستراتيجيات المستخدمة في مجمل مواقف و في كل موقف على حدة و ذلك بالاعتماد على موديل (مارتينيز- فلور) من خلال اللجوء الى الاسلوب الاحصائي للوصول الى النسبة المئوية لكل استراتيجية.يتألف البحث من فصلين. يتحدث الفصل الاول عن النصيحة و استراتيجياتها بشكل عام أما الفصل الثاني يتناول تطبيق استراتيجيات النصيحة لدى ناطقي مركز مدينة دهوك.

ADVICE STRATEGIES IN THE SPEECH OF THE DUHOK REGION

SALWA SALEEM MUHAMMAD ALI and SHERZAD SABRI ALI
Dept. of Kurdish Language, College of Basic Education, University of Duhok, Kurdistan Region-Iraq

ABSTRACT

Advice is one of the important topics that are used in language in general and in pragmatics in particular, especially in the field of linguistic speech acts.

This research entitled (Advice Strategies in the speech of the Duhok Region) tries to investigate advice strategies in eight different situations and aims to know the percentage of strategies used in all situations and in each situation separately, based on the Martinez- Fleur model by resorting to the statistical method to reach the percentage of each Strategy. The research consists of two chapters, the first chapter deals with advice and strategies in general, while the second chapter deals with the application of advice strategies among the speakers of Duhok city center.

KEY WORDS: Advice, Imperative Sentences, Conditional Sentences, Predict